

Čarovnica s Starega grada

Povest
iz srednjega
veka

Čarovnica s Starega grada

Povest iz srednjega veka

Spisal

Josip Ogrinec.

V Kamniku 1907

Nespremenjeno ponatisnila in založila
tiskarna A. Slatnar v Kamniku.

601066

26.08.2004

N 200413273

I.

Tik prijaznega mesteca Kamnika stoji čolnasta gora, Brgantova po imenu. Vrh nje štrli iz okrog in okrog zarastlega lesovja siva razvalina. Zdi se, da ta mutasti ostanek iz davno že preteklih, v mračno meglino nam zakritih časov, preti še dandanes meščanom, čeprav ga je časov zob do malega že zglodal in skrušil v prah in pepel. In človek, ko dospe med samotno, zapuščeno ozidje ter premišljuje, kako te črnomarogaste stene, dasi že toliko, toliko časa podvržene kateremukoli vremenskemu razsajanju, vendar popolnemu poginu še zmeraj kljubujejo, živo pričevaje, da naših pradedov tlačanske roke so znašale za tek in vek — ko premišlja vse to, polasti se ga nehoté neka sveta groza, in spominjaje se óne preteklosti, ko se je na mestu le-te ogromne groblje še veličast dvigala v ozračje, slika si v živih podobah reči, ki so utegnile ondi gori biti in goditi se kedaj, ali nikoli. — Na prostoru splošnega razdejanja, kamor bi se nekdANJI duhovi shajali in šepetali si v nočni tišini, vidi naenkrat gizdavo poslopje, močno, nepristopno trdnjavo, na kateri biva tuj, nemški graščak, ki brezvestno zatira slovenskega kmeta, tla-

čana svojega, ter se prešerno posmehuje njegovemu pravičnemu srdcu in grozenju. Mesto posameznih, narušenih sten, na katerih zdaj mačjeglavi sovňjak o polnoči tožno skovika po zgrešeni samici, gleda temno zagorele stolpove, iz katerih čuvajev rog zamolklo doni v nižavo, kadar kak protivnik preži kje v obližji. Tod, preko peščenega blata, iz katerega dandanašnji krčevito poganja drenova trš, predstavlja si zalo okrašene stanice, prostorne dvorane in hrame, obložene z raznovrstnim bogastvom. Tam, kjer se požrešna orla kavsata za oropano mrho — plemenitih vitezov dragocene gostije; njih divje rajanje ondi, koder zdaj burja prosto vihra s prahom ter ovijaje se okoli robatega zidovja cvili, sika in neznano buči. In res, kaj velja, da se je nekđaj mehkužil graščak, da si je postiljala grajska gospodična tamkaj, kjer posehmal pisani gad leže strupeno zalego?

Vendar, to je res le negotova domišljija, katero bi si častiti bralec utegnil z resnejo in primernejo nadomestiti. Naj bode tu raje omenjeno, kaj kranjski letopisec Valvazor znamenitega in zanesljivega sporoča o nekđanjem, tamošnjem gradu, poprej „Karnek,“ dandanašnji „Stari grad“ po imenu. Pravi, da so ga Ortenburški grofje dali sezidati v dvanajstem stoletji, in našteva nekatere slovite rodbine, ki so potem prebivale v njem. Poslednji Karnečan pak je bil Ahec s Turna. Ko mu je strela tam gori ubila hčer, preselil se je z nemilega mu kraja v Kamnik; vendar pa je še zmerom z bornimi

tvarinami preskrbljeval zapuščeni grad, dokler se mu 1670. leta pogrezne ostrešje. — Pa tudi ljudstvo si še marsikaj pripoveduje o starem gradu. Tako, na primer, kaže obok, pod katerim bi bila mogočna, železna vrata vrazila; drugje o napol zasuti jami pa pravi: „To je bila podzemska ječa.“ Kdor je bil pah-njen tja noter, ta ni nikdar več videl belega dne. Jedila so se mu s pepelom potrošena spuščala po vrvi, dokler je revno preminil od glada in smrada! Temán brlog, dober streljaj od zidovja, jim je nekdanje skrivno izhodišče iz grada. Skozi tisti rón bi bili Karnečanje vtekali, ako bi jim bila skrajna nevarnost zažugala. Da, pa še več! Pripovedujejo tudi nenavadne dogodke, sklepaje jih s Karnekom, kakor jih v po-glavitni črti podajajo naslednje vrstice.

II.

Bil je eden tistih prijetnih popoldnevov pomladanskih, ki s svojim cvetjem in duhom tako dobro-dejno blažijo človeško srce. Solnce že sprekoma sije v grad Karnek, in stekla žareče odsevajo. Ob oknu, s katerega je lep, prostran razgled dol na Kamnik, sloni graščakova hči. Dekle je še detinsko mično, pa zdi se, da tudi nežnega devištva sladke slutnje in želje že objemajo njene mlade ude. Ljubeznjivo glavico opira v dlan do komolca gole, snežnobele desnice. Krotek mir jej počiva na zalo cvetočih licih, dokazovaje, da še nikaka bridkost ni ranila nje srca.

Lehka sapica jej dihlja v plave laske in se igra z njimi, dvigaje jih z gladkih sencev. O nedolžna, presrečna Ida! Ali želi kaj, ali hrepeni po čem? Mirna, zadovoljna duša se jej le otroško vesela raduje nad svetlim, črešnjevim cvetjem, katero lahek vetrič raztresa povprek ravno ozelenelega drevja. Šestnajstkrat je že videla, kako hitro, hitro mine zali cvet, ki ga rodeva rajska pomlad, pa nobenkrat jej še ni prišlo na misel, da kakor to cvetje, razbeži mladosti cvet, razprše se pomladne sanje v človeškem življenji!

Blizu pod oknom stoji staro kostanjevo drevo, sloneč z debelo vejo na graščinsko steno. Tjakaj, kjer se je bila mladika rogovilasto precepila, nanesla si je ščinkovska družinica gnezdo. Kar je bila Ida zagledala ga, bila jej je prevelika radost opazovati, kako veselo in skrbno stara dva od zgodnjega jutra do poznega večera obletavata zakonsko posteljico pa pitata drobne gojenčke! Glej ravno je samica priletela s krivečo se gosenco v kljunu! Polgodni mladiči, spoznavši takoj svojo mater, vsi ob enem dvignejo glavice kvišku in široko zazijajo. V tistem hipu zviškoma šine sokol nad nje, stegne ostre kremplje po njih, pa predno ugrabi katerega — njega zadene pušica od nekod, da se mrtev prekucne na zemljo. Ida, ki je ravno otovrej vskliknila in zgenila z ročico, pač, da bi preplašila kruto grabežljivko, se srčno zveseli te nenadne spremene. Kdo neki je tisti, ki je rešil ljube živalice v skrajni nevarnosti in s tem tudi njej tolikanj ustregel? Radovedna se neko-

liko nagne čez okno, da bi videla. Res zagleda človeka, ki ravno pobira takó dobro pogodeni plen. Petelinovo pero se mu guglja na klobuku, izpod katerega mu gosti, rjavi kodri visijo na rame. Lovsko obleko ima lično in dragoceno; mora biti kakega veljavnega kamniškega meščana sin.

Mladi lovec se zopet skloni po konci, in potem tudi ozre na drevo, kjer stara ptiča zdaj vsa srečna čivkata in s perotnicami božata svoje male ljubljence, razloči dekle, kako čvrst korenjak je ta mladenič, kateremu zahvaljevati se jej srce veleva. Zgolj detinska malosrčnost jo ovira, da si ne upa nagovoriti nepoznanega človeka, vendar se nemirno zgane tam gori, da njen gibljaj precej obrne mladeničevo oko na okno. Ida mu kar nehote prijazno nakima, potem pa se urno skrije v stanico, sramovaje se pred radovedno ozirajočim se lovcem. Bojazljivo se stiska v zakraj, sope pomalo in tenko sluša, dokler več ne čuje korakati oddaljujočega se mladeniča. Tedaj skrivaj pogleda dol, ker enkrat bi ga vendar še rada videla. In vidi ga, ozirajočega se nazaj, naravnost proti oknu. Ida se drugič umakne in čez nekaj časa zopet pogleda venkaj. Zdaj, ko je bil lovec že izginil, pogumno obsloni na oknu, želeč si ga nazaj, ker se jej dozdeva, da mu je velika dolžnica, pa, da bi se mu posehmal vpričo lahko zahvaljevala.

Mladi lovec je kmalu odšel iz grajskega obližja ter se napotil navzdol po opolzki stezici, držeči v

znožje Brgantove gore in od tod v mesto. Stopaje mimo previseče, pečevnate strmine nenadoma čuje znan glas:

„Ho-hoj, Kocijan! kam pa tako brž?“

Lovec se ozre in ugleda svojega znanca Petaca, ležečega na mahovitih tleh. Voščeč mu dober večer povabi ga seboj, rekoč:

„Mrači se. Dej, vstani, greva skupaj, da domov prideva pred nočjo.“

„Alo pa, vsi trije! Po konci, Tiktak! Saj si že odpočil si!“ rekši podreza svojega tovariša poleg v resji.

Poslednjega ni bil opazil Kocijan, in zdaj, ko nenadoma izve o njegovi pričujočnosti, prihaja mu nekako tesno v prsih. Tiktak namreč je bil že na oči precej nenavadna prikazen. Visoka, koščena rast, dolgoličen, mršav in resasto porastel obraz, goste, staknjene, črno-čopaste obrvi, hude mačje oči in dolge, rjave mustače kraj širokih nosnic: to vse na eni osebi, pokriti z uhlasto kučmo in zaviti v temno plahto dopetačo — bil je Tiktak.

Ker se je stanovitno ogibal meščanov in najraje samotaril po hostah, šla je pri tedanjih Kamničanih čudna govorica o njem. Nekateri so trdili, da zalezuje čarovnice, ter da jim tudi vhaja čez mejo; nekateri, da je kos marsikaterim, nadzemskim duhovom in kakeršnimkoli urokom; nekateri celo, da se brati s samim peklenskim hudičem; vsem pak je bil velik vedež, do katerega se jih je mnogo zaupno obračalo,

iskaje pri njem pomoči zoper neštetilne posvetne križe in težave. In koder je Tiktak mimo hodil, povsod so otroci s pota begali pred njim, in stare babe v gručah stikale glave za njim.

Ko Kocijan tedaj vidi, da se mu tudi le-ta malo prijetni gost pridružuje, poseže vsaj po daljših korakih, da bi ga kar najdalje imel za petami.

„Grum ti preklicani!“ se shudi v sredi korakajoči Petac, spotoma spotaknivši se ob korenino. „Glej, pa sem zopet ves božji dan krivorepil po gori in Pijavšnjeku, pa za nič!“

„Vidiš, jaz pa prazen ne hodim!“ pravi Kocijan kazaje mu sokola.

„Saj res; ali kje te je vendar počakal tisti sra-koper?“ vpraša Petac zaničljivo.

„Sokol je, sokol!“ poudarja užaljeni Kocijan in pristavi: „In pa le ti poskusi, kako le-ta skobja žival čaka človeka. Dobro, dobro sem moral pomeriti, da sem ga zbil z visocega kostanja, ko je ravno grabil po mladih ščinkovcih. — Grajska gospodična mi je še prikimala na tako srečo.“

„Kaj — grajska gospodična? Nu, ima že tebe raje od mene! Sveti Pankrac, moj patron, naj mi ne pomaga v nebesa, če se prav zavoljo nje ne vračam tako prazen in gol!“ trdi čemerni Petac.

„I, kako nje dolžiš tega?“ — vpraša živo Kocijan. —

„Kako? Kakor vsi drugi, ki ti vedo in po mestu govore, da je Ida, ta graščakova hči — čarovnica!“

„Ona — čarovnica?“ ponovi Kocijan in strmi. Čez nekaj časa dvomeč meni: „Ali pa to krivičenje ni hudobno natolcevanje?“

„Kaj, natolcevanje praviš ti? Kar ljudje dosti govore, je bilo od nekdaj rado res, pa je še zdaj. In, če pomislim, da meni pa menda tudi vsakemu drugemu vse navskriž in narobe gre, pa naj reče, če ti ni kakega gruma kje?“

„Da, marsikaj se marsikomu ne izteka po volji, pa zakaj? Čeprav so temu krive kaj tudi čarovnice — moraš ti vedeti, da teh se dandanes ne manjka nikjer! Na Idi pa jaz ne nahajam tistih znamenj, da bi dejal —“

„Ho, ho, ho!“ zakrohoče se Petac in obrnivši se proti zadaj hodečemu tovarišu meni: „No, je že oslepila in urekla tudi tega, da se tako spakovo poteza za njo; je ga, je, jeli Tiktak?“

Tiktak zamolklo zakolne, ne reče pa nič; Petac pa nekaj hitreje stopivši za urnim kažipotom začne:

„Čakaj, čakaj, ti Mavrinov; naj ti jaz povem eno svojo — boš videl! Dve leti se ženim že in ženim, in vse je po tem, da bi moja Pocinka bila Petaška — pa ni! Ravno narobe! Bolj ko pritiskam za njo, dalje sva vsaksebi! Kako je to? Jeli, pa nihče ne vtiče nekaj med naju?“

„Lehko; ali zato pa vendar ne smeš dolžiti Ide.“ —

„I molči, da jaz izgovorim svojo! Je, je ona čarovnica, in še najzrelejših ena, da veš, ti prismoda!

No, kar se je ta spačja nemarost ozelenila na Karneku, tolče nam toča strnino leto za letom; stari pa tudi trde, da ves čas poprej ni padlo toliko peska. In odkod ti huda ura vselej prihaja? Ali si brljav, da ne vidiš, da se oblak vsakrat zgosti in počrni ravno nad Karnekom, da se ravno nad gradom bliska, grmi in rožlja v megli, kakor bi sam zlodej iz spodnjega kraja migal z rogmi in škripal z zobmi? In, zakaj mi je strela lansko jesen razklala hruško s sedmerimi vrhovi — zakaj? Zato, ker sem bil prej ta dan do dobrega proklel vso čarovno zalego, ki mi je s pišem in vriščem plesala in vihrala po strehi — zato, če hočeš, da veš! A za tisto drevo naj bi ti že bilo — da bi se ne bil še tisti dan prvikrat skregal s svojo Pocinko, ki zdaj še danes ta dan nič kaj ne mara za me! Zdaj mi pa reci, če to niso reči, ki v oči drezajo človeka?“

„Sodiš lahko,“ ugovarja previdni Kocijan.

„Toda vse to še ni nič,“ nadaljuje Petac, „ko bi še nekaj ne bilo. Le čakaj! Lani, o veliki žetvi ti je zrela strn že tehtala v razore. Jaz ometem prazne predale in takrat ti tudi zmečkam dva križasta pajka, ko še nisem vedel, da čarovnice paso tudi tisto golazen! Kar, na večer tistega dne — pripodi se ti črn oblak izza Karneka in na pomižaj se ti toča na vse križe božje vsiplje iz njega. Jaz reva ti vlečem orodje pod milo nebo, mečem in obračam ga narobe, to z ostrino navzgor, to z rogovilo, češ, da preženem čarovnega vraga. He, boš ga! Ko je bil do zadnje bili

strl polje, miroval je sam od sebe. Tedaj pa hitim k bolni materi v hram, sporočit jim neznano gorje. Ali groza, kaj menita? Že so pojemali, život jim je otrpnil, ali desni kazalec se jim je še krčil in meril naravnost sem gor proti gradu. — In česar mi rajnice jezik ni mogel več praviti, to sem bral v njih steklenih očeh, in sem bral: da vsa ta nesreča nam vzhaja s Karneka! O rajna mati moja — zdaj se že gori svete! to so se umeli na čarovnice drugače bolje kakor jaz in ti in pa še kak drugi; umeli so se, umeli vselej, zlasti pa umiraje! Nikoli ne pozabim, kaj so mi bili rekli ondaj, ko se je ta grajska spaka izlegla tu gori. Dejali so: „Ponkrec, vešča, kadar zaleže zarod, sama pogine“. — Idi pa je mati umrla na njenem porodu, veš! In meniš ti, da Trebuščak, njen stari ne ve, kako spako goji? Dobro! Zato jo pa tako skriva pred svetom, in zato, da bi je ne poiskali pri njem, ko nam nalačč prizadeva toliko škode po njej. A kaj bi ti še pravil? Vprašaj, noben pameten človek ti drugače ne poreče!“

Petac umolkne, ponosno nadejaje se, da je prepričal svojega ugovarjalca, ki pač nekaj potrj na duhu, vender pa nepreverjen in izdajaje svoj bridki dvom pravi:

„Naj ti vse to bode tako, ali tako, jaz pa Trebuščakove hčere ne dolžim hudega. Imel sem že nekolikokrat priliko videti jo od blizu. Kako bi ta krotki, ta ljubi otročaj mogel biti že grda, nevoščljiva čarovnica!? To ti naj verjame, kdor hoče — jaz ne!“

„Ha, ha! vidiš, da te je nemarost res že urekla! Da, da, krotkolična in brhka je ta zel spačja, to je. Oni dan, ko sem jo gledal od strani, se mi je zdela skoraj gorja od Pocinke. No, pa je tudi čarovnica že zdaj večja, kakor bo moja — če bo kedaj moja, — pri svojih devetdesetih letih, če jih učaka. Toda, jaz pa nisem tak, ti bedak, da bi se spotikal nad njenim gladkim obnosjem, nikar da bi se zazijal vanjo, kakor ti, prismoda ti prismojena — Mavrinov sem ali pa tja! Ne, ne! jaz še le pravim: ta žival golobinja — pa ni golobica, je skobec, ki ima kremplje, ki ima kljun zavihan in ki kavsa. Pa kavsala nas bo in skubila, dokler jej ne zavišemo kljuna, tistega krivega! O, pa saj to tudi njej ne odide! Moramo jej posvetiti, kakor vsaki drugi taki!“

„Petac, to ti pravim —“

„Hm, kaj bi se trgal za hudiča!“ hrešči Tiktak, ki je dozdej ves čas molče poslušal prepiranje. Kocijanu pripravljeni ugovor zmedlí na jeziku, čudni vedež pa začne modrovati:

„Nečem tajiti, da imam opaženo, koliko zvezd je na mali pedi neba, koliko grč v nebeških vratih, koliko brazd pod strniščem zlati potoki teko; ali to je zopet vsa druga — pečati se s čarovnim oneganjem! — Na jesen, ko se žabe začno zarivati v blato, ko navratič otresa seme, tačas bo ravno sedemnajst let, ko sem nekega dne po tem lesu iskal divjine za sedmino po rajnem Koposcu — je tudi toliko storil na tem svetu, da gori ne bo posejal za

vrati! Od jutra do večera begam in peham tod okrog, iztaknem vsak brlog, preskakam grm in strm, in vendar na vse zadnje nimam ne perja ne dlake. — Prazen pa nočem domov! Truden se poravnam na tla poleg debele peči, dober poskok od grajskega ozidja. Pod-se napulim mahu, da bi na mehkejšem počival! Hočem zadremati, pa kar ne! Nekaj mi šine v glavo. Planem po konci, izrujem čop suhega resja, ukrešem ognja, nažgem. Pri svetlobi na drobno prebrskam ležišče, premencam od zglavja do znožja, ako bi v njem bila kaka taka korenina? Nobene! Ležem nazaj, križem sklenjene roke dam pod butico, in gledam navkvišku. Vedel sem pa že dobro, da nekdo uganja uroke z menoj! Kar, na tisto zijalo goreča svetinja strupeno priblizga mimo mene, žvižgaje, kakor peklenšček, če ga na prste pokličeš po večernem zvonjenju. Začnem premišljevati, kakšna kuga, da ravno to noč ves čarovni hudelj preži na-me. In spomnim se, kaj mi je bila botra zažugala leto poprej, ko sem o grmenju na razpotju, kjer trije studenci križem izvirajo, pazil v tistem vodotoču, da sem videl, kako se čarovna spakedrija zbira v oblakih. Napovedovala mi je rekoč: Čarovnice se gotovo maščujejo nad onim, ki se vtiče v njihove skrivnosti. — Prokleta revno maščevanje! dejal sem si; kar na tiste besede se strese grad Karnek, zmaje se vsa Bergantova goša in okolo in okolo mene, nad menoj, pod menoj drdra in buči, kakor bi gore letele na kupe. In celo v gori prav pod grajskim temeljem pa

stvar bunkne ob stvar pa čuje se vik in krik človeških glasov tikoma za steno ob mojem ležišču. Jaz hočem, da hlastno rinem po konci; ali naenkrat se neki črn mrak, kakor mora, vleže name, in kaj potlej — tega ne vem! Vsega raztrganega in potolčenega kakor bi se bil pretepal s samim hudičem, našli so me družega dne in pobrali doli na bistriskemrodu. Kako sem se privaril tja doli, tega ni nobena človeška glava uganila. Pozneje pa sem zvedel, da je tisto noč graščakinja povila otroka in umrla.“

Tiktakova neznana pripoved tolikanj pretrese oba poslušalca, da izprva nobeden ne črhne nobene, in nekaj časa na to le popotnikov hoja moti večerno tišino. Petac je prvi, ki potem natihoma reče:

„No, ti Kocijan! Jeli, miši so gomazele v notranji gori? Prismoda! Čarovna zalega je, ki nori, je tu notri. In naj se le ta skalna lupina enkrat razpoči — to ti bo čarovna nemarost vrela na dan, kakor roječe čebele iz ula. In tačas bodo ubogi ljudje tudi skušali, kaj se pravi človeško gorje! No, pa do tačas, — Bog ve, kje že bom jaz in Pocinka!“

Med tem trijaci dospo v znožje gore. — Petac, prisvojevaje si dobitek pravde in nanašaje se na svojega privrženca na strani, bije ponosno s podplati ob tla, da vsevprek odmeva. Tiktaku se grdo spachen obraz kremži na hudoben posmeh, česar pa nihče ni videl v mraku.

Le Kocijan se bori z bridkimi dvomi. Dasi se mu onih dveh neznani navodi dozdevajo tehtni, vendar

mu neki notranji glas ne pripušča, da bi jima pritezal z dobro vestjo. In bolj ko premišljuje, kak grozen sum njegova protivnika valita na dekle, kateri je pred kratkim videl v ljubeznivi, nedolžni obrazek, huje se mu srce vzdiguje na nju. Ne more se torej premagati, da bi, ločeč se, skoro grozeč jima ne rekel:

„Le čakajta! Jaz pa sam hočem resnici v oči; potlej naj se pa varuje, kdor Ido pripravlja ob dobro ime!“

„Kaj? Kako se ustiš, ti mlečnik, ti, ki še ne veš, kaj so čarovnice — da, varovati se jih mora!“ vpije Petac za odhajajočim Kocijanom.

„Le pusti, kar pusti ga, ker ni vreden, da mu privoščiš besedo. Jaz hočem skrbeti, da mu bodo njegove marnje presedale!“ tolaži in žuga Tiktak.

„No, to pa povem, moji Pocinki povem, katero ima Mavrinov! Saj jo ima — poznam človeka; pa če tudi jo nima, povem ji pa le: naj potlej še kateri drugi Kamničan zve, za kakšne ljudi se poteza ta mladi Mavrin!“

„Petac, nič — kar tiho bodi in pa molči; za to ti tvoj delež ne odide, jaz pravim! Zakaj, utegnem te še dobro rabiti kedaj,“ opominja Tiktak in obeta Petacu.

„No, pa molčim, saj lahko. — Če me Pocinka povpraša kaj, pa porečem, da nič ne vem — jeli — pa bo.“

Pomenkovaje se to, prikoračita do bistriške struge. Petac se čez brv napoti v mesto. Tiktak pa se kakor

temna senca v mraku vleče ob Bistrici do tako zvanega „črnega Jošta,“ ki je samotno krčmaril „pod goro.“

III.

Svoje dni — pripovedujejo — je bival na Karneku sila glasovit graščak. Izmed treh reči, da je njegovo ime slulo do devetega sela, bila je prva: preveliko bogastvo njegovo. Če se je namreč oziral dol z vrtoglave višave, gledal je zelene gorice in temne dole, prostrano polje in pasovne ledine: pa vse to je bilo njegovo. Zraven tega je na prste prešteval svoje gradove po sosednih deželah, zlato in srebro pa meril na mernike.

Drugo, radi česar so ga njegovi podložni spoštljivo jemali v misel, bili sta njegova očetovska ljubezen in blagodušnost do njih. Nasproti svojim vrstnikom, ki so neusmiljeno odirali kmeta, tlačana svojega, bil je on edini, ki je, v svoji svesti si trdobe kmečkega stanu, jemal le toliko, kolikor je vsakdo lahko pogrešal. Zatorej so ga povsod radi spoznavali za svojega gospodarja, ter ljubili ga in blagoslavljali.

Malo menj, ko to dvoje, slul pa je tudi zavoljo svoje sredotelesne obilnosti. Bil je namreč človek majhne rasti, trebuha pa tako raznešenega, da so po tem sploh imenovali ga Trebuščaka. Neokreten, kakor je bil zavoljo tega, zapuščal je le redkokrat pri-

ljubljeni grad Karnek in lepo pa prijetno površje okoli njega.

Graščak se je dajal malokdaj, le kadar je imel kak poseben opravke pri svojih bližnjih sosedih Kamničanih, prenašati v nosilnici, ker tako se mu je najbolje zljajšala in skrajšala pot do meščanov. Dvanajst odbranih čvrstih korenjakov ga je vsakokrat nosilo s strme gore navzdol in ravno toliko jih ž njim sopihalo nazaj gori. In ta težavni posel se nikomur ni silil, ampak mladeniči kamniški so le skušali se med seboj, kdo pojde pod Trebuščakovo sedlo. Graščak pa vredno spoznavaje in ceneč to njihovo udanost, odpusti zatorej vsakoršno davščino vsem meščanom.

Te, tako prijateljske razmere med Trebuščakom in njegovimi najbližjimi podložniki store, da je Trebuščak dovolj srečen, zmerom vedrega duha, ter da toliko manj čuti nadlego svoje telesne preobilnosti, katera bi mu bila sicer utegnila greniti življenje. Da pa se še menj zmeni za to, temu je vzrok Ida, edino njegovo dete. Poslej o prvem porodu umrle mu žene je živel in skrbel skoraj le za-njo. Živeti ga je veselilo zlasti le zavoljo nje, ki mu je bila vrhunec vse sreče na zemlji. Varuje jo toraj kakor punčico lastnega očesa. Najrajši sam kot najzanesljivejši varuh čuje pri nji in se pogovarja ž njo. Po tem je tudi njegova očetovska skrb za-njo. Brž namreč, ko deklica toliko odraste, da se ji jame duh razvijati, izbere ji po tedanji šegi njegovih vrstnikov dušnega gojitelja, patra Lazarja, iz bližnjega samo-

stana. Ta mu je bil že od nekdanj mil prijatelj in osebni svetovalec v marsičem, torej mož vreden popolnega zaupanja.

Tako postaja mlada Idica dan na dan lepša na duši in na telesu, gojitelju, kakor očetu na preveliko srečo, katero on daleč od posvetnega hrupa tih in miren vživa zraven nje.

Vendar, kaj in dotlej pač je pozemska sreča človeku?

Blizu sto let pred tem je bila neka pravda vnela resnoben razpor med Kamničani in slovito dedino Gallenberško. Prepirajoči stranki se dalj časa pikata med seboj, na zadnje pa se Nikolaj Gallenberg oboroži in pridruživši si tropo privržencev ter posluživaje se tedanjega načela: „kdor jačji, ta tlači,“ prijaše v Kamnik, polasti se siloma najzoprnejega mu protivnika, sodnika mestnega, odpelje ga s sabo pa nekaj let obdrži v zaporu. Meščan Habakuk, ki je pri ti priliki hrabro zaslanjal svojega soseda, je obležal na mestu mrtev*).

Taka surova silovitost tolikanj huje podkuri poprejšnjo zdražbo. Doslej so Kamničanje črtili samo Gallenbergovce, poslej začno pisano gledati pa tudi njihove sorodnike, Karnečane, ki so bili ravno kmalu po tisti dogodbi pridobili ta grad v svojo last. Ven-

*) Iste dominus Nik. de Gallenberg commitatu equitum, inter quos Gallus et Apfalter fuere, irrui in civitatem Stein, juxit in vincula iudicem conjici, et in turri castri Gallenberg detinuit, et Habacuc, civem ibidem interfecit. — Schönleben.

der se sčasoma to sovraštvo zopet bolj in bolj poleže, zlasti pa za blagodušnega Trebuščaka. Tačas se razun dveh oseb že nobeden drug meščan ni spominjal, kaj je bilo. Prvi Erazem Mavrin, mestni glavar in vnuk tistega sodnika, nad katerim se je bil omenjeni plemenitaš svoje dni tako zelo pregrešil! Njemu ni še zastarela njegova zadolžitev. Vselej, kadarkoli se je domišljal, koliko sramoto in krivico je trpel njegov ded, mu je vrela kri v glavo. — In kolikor srečnejša je videl sedanja Karnečana, Trebuščaka in hčer, toliko huje je hlepel, kako bi se znesel in svoje nevoščljivo srce ohladil nad njima. Ali kako? Da mu odkloni podložnik prijaznost, ter tako izpodnese njegovo blagostanje, to se mu zdi nedosegljivo: bili so mu preveč udani! Ali kako drugače vender uresničiti svoje naklepe? Ta uganka mu noč in dan greje in beli glavo.

Premišljeva je to naleti Mavrin nekega poznega večera na Tiktaka. Pri vrču vina se je njiju pogovor sukal že o marsičem, ko beseda nanese tudi na graščaka Trebuščaka. In tu mestni glavar kmalu spozna, da temu, njegovemu novemu znancu, gospodar na Karneku nič kaj ni v čislih, iz nadaljnega moževanja celo posname, da je Tiktaku Trebuščak še prav gorak! In ko potem živo povpraša po vzroku, izve na svoje največje veselje, da je ta čudni mož, ki njemu tako zelo po srcu govori v marsičem, potomec onega Habakuka, ki je bil po tistih Gallenbergovcih pretrpel krivico, še večjo od njegovega deda. Mavrin od

zgolj radosti ne ve, kaj početi, da je našel takega človeka! Ne more si kaj, da bi tudi on temu ne razodel: kako in koliko je tudi njemu do Trebuščaka, ter zakaj to? Potem začne strastno šibati in udrihati po graščaku in njegovem zarodu, k čemur mu Tiktak navdušeno pribija. To ga nazadnje tolikanj izpodbode, da mu po malih ovinkih zaupa svoje skrivne, zagatne želje.

„Ali kako bi človek le prišel mu v živo?“ — vpraša strastno Mavrin, upiraje svetle oči svojemu tovarišu v resasti obraz.

„Mala skrb! Zavoljo tega sem jaz davno storil že izdatno stopinjo,“ odgovori prevzetno Tiktak.

„Kaj res?“ čudi se glavar in oči se mu žare. In pomaknivši se bliže tja k njemu pa natočivši mu kozarec do vrha, ga začne sladko nagovarjati:

„Dej, meni brez skrbi poveš, kako si ti tako moško izmodroval to reč?“

„Tako-le: našim meščanom je še prokleta živo v spominu, kaj so že izkušali, pa kaj jim je torej še pričakovati po teh tujih, nemških krvopivnih klopih, ki se po vrhu slovenskih gričev in goric nasajajo v nepristopnih stavbah, da nas tako brezskrbneje dero do nazega, in nas bodo! To se jim še in še zabiča s pristavkom, da ta Karnečan nas nekaj boža le zato, da bo njega naslednik huje drl nam jermena raz stegen. Pa še nekaj. Ljud je lahkoveren in poln praznih vraž. Jaz sprožim: graščakova hči je čarovnica, in

videli bodete, kako se bodo potlej spogledovali s Trebuščakom!“

Mavrin strmi, kakor zamaknen. — Sodil je bil namreč tega človeka doslej tako, kakor meščanje sploh; zdel se mu je čudna, nerazvozljiva uganka. — Ali pri ti priči razvidi, kako popolnem se je motil o njem! Zdaj naenkrat spozna, da Tiktak je le premeten človek, da kmalu ne takega! In jame se mu na vso dušo priverjati, da tako modre pa prebrisane glave nima ves Kamnik, niti je ni tri dni hoda na okoli.

„Le stojte!“ — nadaljuje poprešnji ravnodušno, kakor da mu ni bogve koliko na tovariševi hvali. — „Pa jaz samo s tem nisem še pobotan s Trebuščakom, in mislim, da tudi vi ne, ka-li?“

Ker posehmal Mavrin le prikimuje in odmajuje Tiktaku, na katero plat namreč se njegova beseda bolje prilega, pove le-ta brž na vsa usta, kam meri, rekoč:

„Kedar Kamnik začne režati gor v Karnek, pojdem, pa njega ali njo ali pa oba potipam za goltanec. — Ali vsaj eden — eden pa mora iti, prokleta bodi!“

„Mora, če vse ne vem kaj!“ pritegne Mavrin in pristavi podpihovaje ga:

„Tisti tvoj ranjki Habakuk je moral umreti, in moj ded moral trpeti tako krivico! Samo, kako neki bi ti tem vragom prišel v okom, brez svoje škode in nevarnosti, to?“

„Nič se ne bojte! Že vam spazim to kugo in pa zalezem, že! Sicer pa sem s to rečjo tudi že skoro pri kraji.“

Na to se mu izpove, kako in po kateri poti misli, da utegne najročneje dognati odzdaj vzajemni naklep, zagotavlja mu, s koliko večjim pogumom in veseljem se vrže zdaj na-nj, ko ž njim tudi še glavarju postreza. Po tem in po vsem se Tiktak toliko prikupi Mavrinu, da mu mora za trdno obljubiti, da ga od zdaj za naprej prav pogostoma, pa kolikor mogoče skrivaj obišče; češ, saj mu ne bode zastonj, če dobro dovrši, za kar se je odločil.

Nekaj dni po tem shodu na enkrat počí v mestu glas: Ida, Trebuščakova hči, je čarovnica! Tistikrat zares sosebno babjeverno ljudstvo, ki je skoraj sleherni okršaj svoje posvetne sreče kar na vrat na nos pripisovalo zavidljivim čarovnicam, ter že komaj čakalo, da se mu s prstom pokaže kdo, na katerega bi zvrčalo vso svojo sumnjo in togoto: popade le-to novico, kakor lačen pes najdeno kost. Nihče ne povprašuje, odkod, če je res, ali ni res? Vsak le navaja brez števila stvari, ki mu pričajo, da je Ida res hudodelnica. Ker so nekateri pripovedovali, da tudi Tiktak sodi njo, verjeli so vsi toliko trdneje. In proti Karneku, kamor so Kamničanje ravnokar blagoslovljaje obračali obraze, tjakaj gor je zdaj donelo preklinjevanje, neznano grozenje, in vzdigale so se tudi že žugajoče pesti.

IV.

V tedanjem času je blizu devet črevljev visoka in šest debela ograda obdajala grad krog in krog; razen na zapadni strani, kjer je bil vtemeljen na pečevnato steno, molečo navpik iz vrtoglavega prepada ter tako tu in tam že po svoji prvotni legi zelo nepristopen. Znotraj ograde je na nevelikem prostem prostoru rastlo sem ter tja kako drevo. Trebuščak je mnogokrat in najraje pohajal tu notri, in tudi Ida je tudi v varnem, senčnatem zavetju prebila večino vsakega prijaznega dneva.

Tako tudi nekega dne graščakova hči že precej časa sedi pod košato lipo na dvoru. Naenkrat, kakor izrastel iz tal, stoji pred njo Pomèk, grajski spak*).

Ta je za svojega prvega gospodarja, mislečega, da je pritlikavec menj človek od vsakega družega, prestajal marsikako bridko nadlogo; ali zdaj, dobro dva komolca visok, širokolic in po obrazu gosto kosmat možiček, je bil dosti zadovoljen s svojo usodo. Trebuščak namreč spoznavši, da bi neusmiljeno ravnanje z nekoliko še norčavim človekom bila še toliko večja surovost, mu je dal na dobro voljo, da je mogel in smel, kamor bi mu drago bilo. Toda Pomèk je preveč ljubil svojega sedanjega gospodarja, da bi si hotel družega iskati. Razgrajal in burkljaril je rajši po svoji navadi vse vprek po dvorišču, vesel, če se

*) V srednjem veku so velikaši imeli pritlikavce, da so jim delali kratek čas ter uganjali burke.

mu je hotel kdo smejati. Ida, ki je zmerom iz srca pomilovala tega norčka, se je razgovarjala mnogokrat z njim za svoj kratek čas, ker tudi on se je vselej dobrikavo in postrežljivo obnašal proti njej. Le danes, tam pod znanim kostanjevim drevesom — kar molči in tako čudno zre v njo, da ona kar prestajati ne more njegovega trpkega pogleda. Nekaka groza jo spreletava in nehote se domišlja, da graščinski jemljejo njegovo količkaj nenavadno vedenje za dober ali slab pomen. V tistem trenutku se list z drevesa privrti in pade tik pred njega na tla. — Pritlikavec obrne oči nanj, gleda ga zamišljen, potlej pobere. Vsklonivši se jame sukati se ob peti ter tako od vseh strani ogledovati rahlo vejevno drevo. Na to nenadoma zažene jek, da Idi po vseh udih mraz zašumi. Čez dalje časa si še le upa, da ga vpraša, zakaj pač počenja to? In spak se vrže na kolena pred njo, hiti božati njene nožice in obraz stiskati jej v krilo. Potlej pogleda vanjo, v vsakem očesu se mu zablišči debela solza, in s čudnim, otožnim glasom zjavka:

„Ah, ah! Kmalu nobenega peresa več gori ne bo —“

„Kaj bo tačas?“ vpraša Ida malosrčno.

„Ah gospodična! tačas tudi vas ne bo več — tu pod drevesom!“ Rekši to in stopivši izpred nje tja k deblu, vtikuje tisti list toliko časa za skorjo, da gori obvisi.

V tem Trebuščak prikorači mimo. Pomèk hitro zapleše pred njim, potlej leže na trebuh, hoteč tako splaziti se do njega; ali graščak mu veli na noge.

„Kaj pa je tebi, da se vidiš tako plašna!“ — povprašuje skrbno hčer, ki se mu je bila brž pridružila.

„Oj, ta Pomek!“

„Kaj ti je storil — kaj žalega?“

„O nič; pa danes mi je tako neznan! Kar bojim se ga.“

„Ne maraj za njegovo spakovanje in brbljanje, ko je reva norčav! Pojdi, stopiva malo venkaj na plano. Dan je lep.“

Ida se vsa vesela napoti. Gresta proti grajskim vratom. Pomèk od daleč za njima, otiraje si s pestjo solze in milo pogledovaje za odhajajočima, dokler izgineta skozi velika vrata. Pritlikavec sede na bližnji kamen in tožno s komolcem podpre glavo.

Ida, da je le na cvetoči ledini, kmalu pozabi Pomekove besede, katere so jo bile v prvem trenutku hudo vznemirile. Vsa vesela pisane trate, trga dišeče pomladanske cvetke poleg pota in si spleta kitico. Polno radovednih vprašanj pojasnjuje jej oče voljno in kratko. Tako dospeta do loga, kjer se Ida, še otroško bojazljiva, zopet oklene očetove roke.

Velikokrat, kadar je prijazno vreme vabilo iz ozidja, je zahajal Trebuščak rad sem noter v mračni gozd, kjer so stoletne smreke in jelke molele svoje kosmate vrhove visoko v zrak; sem noter v hladno

senco, katero so prijetne in zdrave dišave pojile dol z gostega hojevja. Saj tudi tu, kjer so le rjava in siva debla srečavala oko, kjer je kraljevala veličastna tišina, katere ni družega motilo, kot kaka veverica, hlastno praskaje gor po drevesu v svoje gnezdo, ali pa zdaleč doneča kosova pesem: tudi v ti dobrodejni samoti se je Trebuščak vedno kratkočasil s svojo ljubljeno hčerjo in se čutil srečnega.

Poslednji solnčni žarki so zlatili Triglava snežene vrhove, ko sprehajalca, prehodivši v polkrogu gozd, stopita na drugi strani na plano.

Tam pri kraji, kjer se log stiče s tratino, zagleda dekle najlepšo cvetico, kako jej ob razprezanem popji rosa žari v večernem odsevu.

„Še to-le!“ vsklikne in se oddalji po njo.

Ravno počene in nastavi prste ob upognjeno bil, ko v grmovju zraven nje zahrplje divja zver in hipoma strašen mrjasec plane proti njej. Ščetine se mu ježe na hrbtu, kleplje z zobmi ji grozeč. Razjarjenemu bele pene vro iz žrela.

Ida od strahu in groze kar omedli, da se ne more ganiti. V tistem hipu zalaja pes v obližju, rine nad zver in predno še Ida ve, kaj in kako, stoji mlad lovec na mestu ter preteči zveri sulico zabode v prsi, da se zvrne in poginjajoča rohni.

Rešni junak ovije zdaj Idi okoli lepih, belih ramen ogrinjalo, katero jej je bilo zdrsnilo na tla; potlej utrga ono cvetlico in jej jo ponudi — kakor da je bil videl, kako bi jo rada! Ida se še le zdaj

popolnoma zave. V naglici in v preveliki vznemirjenosti vidi v tem človeku le rešnega angelja iz smrtne nevarnosti, a brez premisleka seže po poklonjeni dar.

Ali zdaj, ko jo on prijazno tolažeč prime za roko in pelje k očetu, ki je sam sila oplašen hropel proti njima — zdaj si hiti domišljevati, kje in kdaj je pač že videla tega mladeniča?

Lovec, izročivši očetu hčer, se hoče zopet posloviti; ali oče, ki mu zmanjkuje primernih besedi, s katerimi bi se čim iskreneje zahvalil za pomoč, ga ne pusti nikakor od sebe. Mora ž njima v grad.

Kocijan — ta namreč je ravnokar obvaroval Trebuščakovo ljubo hčer — je bil edini potomec Erazma Mavrina. Oče je zelo ljubil svojega sina in skušal mu tudi vcepiti kali svojega duha, zlasti sovraštvo do Gallenberških sorodnikov na Karneku, katere je sam mrzil tako na vso moč! Vendar sinu se ni hotel noben, niti najmanjši sovražen čut Karnečanov ganiti v srcu. Narobe! Kar je bil prvikrat videl ljubeznivo Ido, in brž potem slišal, česa jo nekateri dolže, se mu je jelo v srcu buditi pravo pomilujoče sočutje do nje; in to tem bolj, kolikor huje jo je črtil njegov oče ter sodil jo tamošnji svet.

Da, jel je posehmal celo hrepeneti, kako bi Ido opravičil pred svetom. V ta namen je gledal, da se je seznanil in spoprijaznil s patrom Lazarom, o katerem je vedel, da je skoraj vsakdanji gost na Karneku. Vendar, takoj s početka ni še hotel temu razodeti svojih teženj in skrivnih želja; le, ko bi očitna ne-

varnost utegnila Idi zažugati, bi bil to storil, češ, da bi ta s svojo besedo pomagal tamkaj, kje bi pešala njegova.

Drugo, kar si je Kocijan zategadelj ravno tako srčno želel, je bilo to, da se, če le mogoče, seznanj tudi s Trebuščakom in Ido. Zatorej je odslej prav pogostoma zahajal na lov po vrhu Bergantove gore in zlasti v obližje gradu Karneka. In usodepolno naključje mu je danes postreglo, da so se mu tako kmalu in popolnoma uresničile njegove najgorkejše želje.

Spotoma v grad se Kocijan kar najsrečnejšega šteje, da more prijazno povprašujočemu Trebuščaku med marsičem drugim imenovati tudi svoje ime. — Neprimerna večja radost pa ga obhaja, kadarkoli se ozre grajščaku na levo stran, poleg katere mu Ida stopa ter semtertja ljubo-prijazno pogleduje nanj, kakor bi mu hotela povedati, kako hvaležna mu je. Ali ko bi bil Idi šele videl v srce, bil bi vedel, kako dobro se jej je zdelo, da jo ta, katerega si je pred malo dnevi tako gorko želela nazaj pod grajsko okno, v tem trenutku spremlja v grad, očetu kot mil prijatelj in gost, in njej kot rešitelj iz smrtne nevarnosti!

V sobi za mizo pri zlatih čašah bliščečega vina mora jima torej še enkrat pripovedovati, kako mu je sreča naklonila, da je tako naglo končal hudo, nevarno zver. In tu je videl, kako zvesto in s hvaležnima srcema poslušateljka pazita na vsako njegovih besedi,

ter kako gorko in resnično se mu oba na zadnje še in še zahvaljujeta za njegovo rešno pomoč, s katero je bil on sam vendar tako srčno rad Idi priskočil! In zdaj, ko iz oči v oči gleda to dekle, kateri svet podtikuje tako strašne reči, in zavoljo katere je on zadnji čas sem prestajal toliko bridkega nemira — zdaj tudi spozna, da jo ljudje res po krivem dolže. — Rajska nedolžnost, katero vidi tako lepo sijati iz njenih oči, ta mu je poroštvo najboljše, da on se nikoli ni motil o njej, kako je čista! O, kako rad bi bil zdaj tudi njej razodel to svoje prepričanje! Ali kako? Moral bi jej potlej tudi razkriti, česa jo dolži svet! Kako bi pa mogel to? Ne, ne more!

Predno Kocijan zapusti svoja draga, nova prijatelja, mora Trebuščaku trdno obljubiti, da ga hoče posehmal prav pogostoma obiskati. O poslovu mora obema še seči v roko, in kako srečen je pač, držeč nežno-belo ročico Idino v svoji!

Trda noč je že, ko stopi iz grajskih vrat; pa povzdignenega srca in neizrekljivo vesel današnjega dneva se napoti po dobro znani stezi proti domu. Nekaj korakov od grada nenadno zarenči njegov pes. Kocijan se ozre. Zdi se mu, da se nekoliko pred njim nekaj, kakor podolgasta, črna senca umika, dokler kakor megla izgine v hosto. Slutnja mu pravi, da je videl Tiktaka, in kar znebiti se ne more te neprijetne misli, ki mu tako čudno stiska srce: češ da ta človek mu bode enkrat še na nesrečo!

Na vzhodni strani Kamnika, tam „Pod goro“, kakor še dandanašnji rekajo, stala je majhna hišica, umaknena tako pod gorsko previsečo pečino, da je ta kakor naravna streha visela preko vsega poslopja podolgoma. Tu je bila krčma pri „Črnem Joštu,“ kakor so imenovali krčmarja. Jošt je bil vkljub svoji navadi, da je vsakrat veliko onegal in onegavil, predno je povedal kaj, prav zgovoren možiček, ki je znal svojim gostom zmerom mnogo pripovedovati, kadar jih je imel kaj. Ali to je bilo, kakor rekajo, v vsakem svetem času po enkrat: bodisi, da se je kamniškim meščanom nekaj preodročno zdelo do njega, bodisi, da prenevarno. Sem ter tja namreč je kaka odkrušena pečina z gore prigrmela sem doli, in Jošt je res trikrat že doživel tak strah; vendar škode do- slej ni trpel druge, kot da je bil nekega lepega jutra našel ogel hišnega ostrešja pod kapom. Gotovo je bilo le, da so zato sosedge od strani pogledovali krčmarja „izpod gore,“ ker je bilo vsem znano o njem, da se brati s Tiktakom, za kar so mu tudi pridevali, priimek: „črni.“

Nekega večera je tudi ravno ta premljevani, čudni gost, Tiktak, sedel v Joštovi krčmi za javorjevo, od črvov razjedeno mizo in pil iz ilnatega vrča pred seboj. Jošt mu vzame v misel:

„Oné — zdaj si vendar ti, kakor ongavijo, zalotil, kje je tisti zlodej, in pa kdo, ki nam točo na-

reja in pa kaj družega, kar škoduje. Ali zdaj je pa to še veliko oné, kako se znebimo vraga, znebimo, če se ga? Saj veš, ti, Tiktak — ravno sem se domislil — kaj pa ti meniš: ali je to res kaj one, da čarovnice človeku naredejo, da potlej, če hoče ali noče, trapari za njimi?“

„Da-te naredi, naredi, prokleta bodi! Čarovna kuga se spakuje s človekom, kakor se hoče! To se pravi: s tistim, kdor se jej daje.“

„I no, saj tebi verjamem. Ti si drugače boljše umeš na take reči, kakor jaz, ali pa kak drug tak, to rečem, drugače! No potlej je pa že lahko takisto, kakor je pedsinočnim tu-le pripovedovala tista Pocinka, ki se Petac ženi pri njej. Veš, je pa dejala, da, ko je gobe brala po gori, je videla mladega Mavrina, kako je kretil in kretil okoli grada s Trebuščakom in hčerjo. Tako po domače neki je onegavil ž njima, kakor sam Bog ti ga ve, kaj bi eden do družega imel? In na zadnje, kaj meniš — šel ti je z njima še v grad! Pocinka je tiščala, češ, da je Ida tako urekla Kocijana, da zdaj tava za njo: ker baje ga je že večkrat videla samega, kako je s povešeno glavo, kakor bi iskal nekaj, pohajal okoli Karneka. Jaz sem jo sicer pobijal, češ, da ta njena je bosa, da vse skup so le marnje, kar ona natvezuje fantu: ali veš, to pa le zato tako, da bi se preveč ne razneslo. Zakaj, če pa sam pri sebi premišljujem in preongavljam, kako to, da bi se bil ta Mavrinov tako udomačil pri Karnečanih: pa naj rečem kaj, če to res ni kakov

one? Uh, pa le, ko bi stari poizvedel kaj o tem; no, to menim, kako bi se mlademu pačil in pa kremžil — kaj praviš? In to bi hvaležen bil tistemu, kdor bi s poti zongavil to urekovalnico hudikovo, ko bi bil kateri tak?“

„Tak, tak — prokleta bodi!“ zahršči Tiktak in trkaje si na prsi pristavi:

„Predno se dvakrat zdani, poginila ti je kuga na Karneku, poginila!“

In ogenj mu šviga iz oči, da ga je groza pogledati, ko brž na te besede izvrne polni vrč va-se, potem pa rine po koncu in hlastno odide iz krčme.

VI.

Od pomilovanja do ljubezni je samo ena stopinja. Morda pa še toliko ne! Kdor pomiluje, ali ne ljubi že tudi?

Mavrinov sin je pomiloval Trebuščakovo hčer. In, ako bi mu že to pomilovanje ne bilo v srcu rodilo ljubezni do nje, vnela mu jo je njena lepota. — Občevaje ž njo se je namreč prepričal, da je Ida nežna, kakor jutranja zarja, in zala, kakor jablanov cvet. In vrhu tega: kolikor sovražneje je razdraženo in podpihovano ljudstvo posehmal prežalo va-njo, toliko bolj jo je on pomiloval, toliko gorečeje ljubil! In boječ se za njo, ter ljubeč jo, ni našel več miru, ne po dnevi ne po noči. Tudi vpričo ljubljene Ide, katero po spoprijaznenju obiskuje skoraj sleherni dan,

in kateri vsakrat tako rad gleda v nedolžne, ljubeznjive oči — ni srečen popolnem! Strašna zavest, da jo ljudstvo psuje s čarovnico, to mu zlasti zraven nje kakor kamen težko leži na srcu, posebno še, ker si jej ne upa razodeti te mučne skrivnosti. Ali mnogo mnogo bolje, kakor to, teži ga neprestano misel, da tista, kateri on posvečuje svoje srce, ta je hči plemenita! Da je tudi on sam sin najodličnejšega, spoštovanega veljaka in prvaka v kamniškem mestu, to, zdi se mu, da mu niti zdaleč ne opravičuje ljubezni do dekleta iz vitežkega stanu. In drugega pa tudi po vsem svojem motrenju ne najde ničesar, kar naj bi mu poravnalo neenako razmerje med njim in njo, ter podajalo mu le količkaj sladkega upanja!

Edino, kar Kocijanu v tako britkem stanu kot prijazna zvezdica miglja izza temnih oblakov, to je prvič Trebuščakovo veliko prijateljstvo do njega, in drugič Idino gorko sočutje ž njim. Ono sodi sosebnost po veselju, s katerim je Trebuščak spremljeval njega, občujočega zlasti z Ido; to mu pri sleherni priliki govoreče dokazujejo nje miloprijazne oči. In v svoji blagodušnosti celo ne jemlje v poštev svojega važnega čina nasproti Idi v smrtni nevarnosti, marveč dobiva le v onem dvojnem toliko poguma, da si tudi sam vsak čas zvesto prizadeva s svojim vedenjem Ido prepričati o srčnem nagnenju do nje. Skoraj brezupno ljubéč mu vendar mnogo sladke tolažbe daje spoznavanje, da tudi ona nikakor ne prezira njegove gorke udanosti, marveč vsak čas le skuša, kar naj-

živeje povračevati mu jo, zlasti ko se tako raduje njegovega prihajanja in pa žaluje o njegovem slovesu. Saj je tudi ona gorko ljubila Kocijana! Samotno živeči in družeci se do zdaj le z očetom, je bil zali lovec prvi, ki je v njenem mladostnem srcu vzbudil vse tiste vzorne sladke slutnje in želje, ki prešinjajo ravno vsevetajočo devico. Vrh tega je, kakor Kocijanu iz pomilovanja, njej iz hvaležnosti vzkalila ljubezen do njega. Kako velika dolžnica se mu je zdela za vse to, kar jej je bil storil po spoznanju ž njim! In kolikor manj se je še otroško bojazljiva upala, da bi očetu razodela to svojo sladko skrivnost, da bi mu na srcu potožila svoje dušno hrepenenje ter ž njim pogovarjala se o dragem jej znancu, toliko večkrat in živeje je mislila nanj, toliko iskreneje je tlela jej v deviških prsih tiha ljubezen. Najrajši je torej posehmal samovaje slonela na graščinskem oknu ter ozirala se dol na Kamnik, kjer si je mislila njega.

Tudi danes že nekaj časa tamkaj globoko zamišljena trpi, težko pričakovaje svojega drazega ljubljenca. Pa dan se je že toliko nagnil, da več ne more verjeti, da jo še obišče. Tedaj žalostna zapusti priljubljeni kraj, in da bi si vsaj nekoliko nadomestila drazega pogrešanca, vzame iz skrivnega predalčka ves čas skrbno varovano cvetico, katero je sprehajaje se z očetom po tistem groznem, nepozabljivem prizoru prejela od njega. Odhajaje na prostorni dvor znotraj ograde si jo vtakne v nedrije.

Ali zdaj jej tudi tukaj nič ne ugaja. Kmalu se vsede na klopico pod znanim kostanjem, pa globoko va-se vtopljenja trpi tamkaj. Kar se ji zelo peresce pritaklja v naročje. To naključje jo spomni hipoma na Pomekovo prorokovanje ter jo zbode britko v srce. In boječ se neznane prihodnosti trpko vzdihne:

„Kaj bo?“

„Kdaj, mila gospodična?“ vpraša prijazno Kocijan, ki tačas potihoma prišedši od zadaj stopi pred njo, ter jej spoštljivo poljubi drobno ročico, v kateri jej še vedno trepeče ravnokar padlo peresce. Ida se vrlo oveseli nenadnega ljubljenca. Na obrazu, zopet veselem, se jej ziblje ljubek smehljaj za odgovor na njegovo vprašanje.

Kocijan, še zmerom držeč njeno ročico v svoji in k nji spustivši se na klop, radovedno povprašuje:

„Kaj vas je vznemirjalo — če smem tudi jaz vedeti?“

„Oh, zakaj ne? Glejte to peresce!“

„To peresce?“ ponovi Kocijan začuden, vzemši jej iz roke listič in ogledovaje ga od vseh strani.

Ida mu rada razloži pomen tega velega kostanjevega drevesa.

„Za Boga, ljuba gospodična!“ jo zavrne prijateljski Kocijan, „kako pač si morete s takimi pritlikavčevimi marnjami težiti svoje mladostno srce? — Vendar bi si s prijaznimi mislimi kratili zlati, mladi čas!“ rekoč se jej hrepeneč ozre v krotka očesca.

„O, saj sem mislila, mislila —“, pravi dekle kakor sanjaje.

„Povejte, povejte, prosim vas lepo, draga gospodična! kaj ste mislili, predno sem jaz prišel?“ sili mladenič, nežno stiskaje jej ročico.

„Mislila sem — mislila, kje se danes toliko časa mudite — če nas vendar obiščete in — mislila sem le na vas!“ pravi mu Ida naravnost od srca, radovedno in skoraj milo proseče opiraje va-nj svoje nocoj nenavadno bliščeče oči, v katerih ji trepeče skrivna solzica. Saj ona, tolikanj otroško pohlevna ne vidi nikakoršne stanovske razlike med njim in seboj; ona gleda in čisla v njem le svojega drazega ljubljenca, kateremu posvečuje vse svoje misli in toliko, toliko sladkih, skrivnih želja, pa sama sebe popolnoma!

Rajski čuti sprelete srečnega Kocijana o tej njeni tako odkritosrčni in resnični izjavi. Neizrekljivo hvaležen jej za te besede privzdigne njeno belo ročico k ustom in gorko poljubovaje jo zagleda in spozna ono usodepolno, od njega samega podarjeno jej cvetico, kako jej rahlo treslja na razvnetih, deviških nedrijih! O, ta srečna najdba — priča mu vse, vso njeno tiho skrivnost, ki jej zdaj v tem milem trenutku tako žarko tli v mladostnih prsih, ki jej zdaj tako angeljsko milino odseva na ljubezniva, na lepa ličica, in ki ga zdaj, popolnoma mu razodeta, dela tolikanj rajsko srečnega! Nikoli še ni Ide videl tako mično lepe, pa tudi nikoli mu ljubeče srce še ni tako strastno utripalo zanjo. Zdaj tudi sam nič

več ne čuje vesti, opominjajočo ga na rodovinski razloček med njima; zdaj čuti edino le burne utripe svojega srca, ki se mu ljubeč s plamenom vžiga. In objemši ljubo dekle pa gorko pritiskaje jo k sebi na srce pravi in zagotavlja ji z gorečimi besedami: da jo ljubi, pa kako da jo ljubi! — —

Precej pozno je že po noči, ko Kocijan prišedši z gradu Karneka počasi po mračnem in tihotnem mestu koraka proti svojemu domu, vedno še misleč na današnji, zveličavni in najsrečnejši trenotek, kar jih je bil še doživel do zdaj. Naenkrat začuti, kako dve osebi tiho kramljaje in polagoma stopata po glavni mestni ulici proti njemu. Kocijanovo bistro in sluteče oko tudi v temi kmalu razloči, da je ena v črni haljini Tiktak, in ena v dolgem plašču z uhlji čez ušesa — njegov lastni oče.

Groza obhaja Kocijana, ko spozna svojega očeta v taki družbi. In boječe se jima skrije v zakotje, da ne bi izvedela o njegovi pozni ponočni hoji.

Kar skoraj tik njega obstojita in Kocijan čuje Tiktaka dovolj razločno šepetati:

„Erazem, le verjemi mi: tvoj sin tihotapi za Trebuščakovo! Videl sem ga na svoje oči, ko je v polnoči pritaval iz grada. In zapomni si: ti bi imel še pravo, zlodjevo sitnost in sramoto, da ne bi jaz —“ naslednje besede mu zamolklo prišepne na uho. —

„Vse prav, že velja! Če ona le tudi res spi tam notri, kakor trdiš ti?“ meni Erazem dvomljivo.

„Dobro vem, dobro! Nekaj večerov že sem preležal v grmovju pod ogrado, pa slehernega se je ona napol že razoblečena prišla tjakaj obešat čez okno, časih do polnoči, časih pa še dalj. O, prokleta imam spaženo!“

„Prav, prav: da je le, in naj le bode tako! — Tedaj, takoj jutri večer, je-li?“

„Kar, kar! Jutrišnjega večera je Trebuščak druga leta obhajal svoj god; tudi letos ga hoče. Čuvaja tačas nobenega na ozidju; družinstvo pijano po kotih; mesec v zadnjem kraju, tema! Vse kaže! Zato — jaz pojdem in tudi ti ne pozabi: doli pri krvavem znamenju po polnoči! Nož je nabrušen: pošast ni, če ti ne prinesem nje glave pod pazduho!“

Oče Mavrin proži Tiktaku roko, želeč mu:

„Le, kar sreča da in kolikor da! Po polnoči gotovo!“

Po tem zmenku se razideta. Kocijan iz svojega skrivališča vidi svojega očeta oditi domov ter zaklepati vrata za seboj. Tedaj stopi iz zakotja.

Kakor izdramljen iz strašnih sanj bega dalje po temni ulici. Lasje se mu ježe od groze. Slišal je njun neznani pogovor; ne more se motiti, komu je tako žugal krvoločni ubojica. In kakor bi ga grde pošasti gonile, tava še dolgo brez cilja in konca križem po mestu, ne vedoč, kaj bi začel? Šlo je že na jutro, ko se skrivaj zmuza v domačo hišo, potem pa v svoji sobi čedalje nemirnejši hodi gori in doli z divje ravsajajočim obupom v srcu. Zavest, da je ravno

v svojem očetu zalezal morda najstrastnejšega sovražnika izvoljene kraljice svojega srca, ta ga še najbridkejše reže v prsih. A ena misel, čeravno še nikakor ne ve, kako bi jo uresničil, rodi mu sto in sto družih, nerešeno podečih se mu po glavi, misel namreč, da hoče, da mora rešiti svojo tolikanj ljubljeno Ido. —

In premišljuje to, pa trpeč neznane muke zavoljo svoje drage v skrajni nevarnosti, se nasloni na okno in ozira gor proti gradu, kjer mu ona zdaj morebiti mirno spava in sladko sanja — morda o njem.

VII.

Tiha noč. Temni oblaki se počasi plazijo dalje po nebu. — Hrup človeškega vrvenja je polagoma minul.

V znožji Bergantove gore, doli pod Karnekom, ležita med grmovjem v mahu dva človeka, tiho kramljaje med seboj: Tiktak in Petac.

„Kako ti ta Bistrica verno šumi dalje po strugi; kako ta golazen cvrči in striže po tleh; kako te žabe regljajo po drevju! No, pa ta žival naj se že tako ali tako spakuje zvečer, da bi le — Tiktak, ali čuješ: ču-uk, ču-uk gori na Karneku? Ej, kako čudno ti čuka! Pravijo, kadar se oglašja ta tič, tačas vselej pomenja nekaj slabega. Še Pocinka — kolikokrat mi je že dejala:

„„Preljubi moj Petac! Če imaš katerikrat po noči kam iti, pa slišiš čuka: le kar obrni se, obrni!““
premišljuje Petac sebi in svojemu pajdašu na preudarek.

„Obrni — pa se obrni! Ne maram, če takoj tečeš domov, pa se skriješ za peč. Ko bi pa meni čukovo vpitje križalo pota, bi še danes ta dan ne znal družega, kakor hruške peči!“ pripoveduje Tiktak, zaničevaje Petaca.

„Ne bodi neumen, Tiktak! Ti menda že res misliš, da se jaz bojim kaj, da je mene kaj strah, ka-li? Kaj pa da! Še brez tiste korenine, ki mi jo potlej daš, ne bojim se ti devet škratov, tistih rogatih, glej! Jaz bal? Kako je bilo pa tistega večera, ko sem prvikrat hodil k Pocinki v vas. Le čakaj! Veš, tam pri Srovedkarjevi pristavi ti je bilo na vsem svetu tako, kakor bi bil sam peklenški peklenšček kamenje hrustal na groblji — kakor bi bil hrustal ga! Pa meniš, da sem tekel? Kdo drugi bi jo bil plel, da bi si bil rušine metal na hrbet; jaz pa še tekel ne, samo malo hitreje sem posegel naprej. Potlej pa mene — strah? He, čuk — naj ti le čuka tam gori, če hoče; midva sva pa le tu-le, kaj ne? Jaz grem, sapa napeta! grem kamor ti — pa naj škrat pozoblje me, kar živega in pa kosmatega! Saj se mu zaletim v goltancu, pa me izbruha! — Pa, če tudi ne — saj škoda me ni velika! Za Pocinko bi bila nesreča še največja! Ona bi morebiti že nekaj pojokala za menoj, če bi kaj?“

„Petac!“ zareži Tiktak precej osorno, „ali iti nad čarovnega vraga — to ti pa niso norčije, to se ne pravi steno gladiti pod ljubice — oknom!“

„Vem, da ne!“ potrdi Petac.

„Pa je tudi velika dobrota za naše meščane in vse okoličane, spoti spraviti to hudičevo grajsko zalogo, ki že toliko časa uganja svoje ujedne uroke z nami!“ stavi mu Tiktak pred oči.

„Verjamem. Potlej tudi meni ne bode več treskalo v hruško in krhalo jej vrhov, in nihče ne bo oviral moje ženitve, ki se že vleče in vleče, kakor štiridesetdanski post!“

„In glej,“ nadaljuje Tiktak, „vkljub temu pa se vendar še nahajajo, ki se bratijo s tem zlodjevim zai-rodod Karnečanskim.“

„Se, se, tisti Mavrinov Kocijan že!“ pristavi hitro Petac.

„In ko bi kak tak morda zvedel o najini no-vojšni poti, ali videl tisto kri, ki poteče nocoj, utegnilo bi se zgoditi, da bi kričal na vse grlo in prežal na naju,“ razlaga Tiktak.

„Kar gotovo! Šlo bi nama za kožo, obema!“

„Zato pa — to ti rečem: kar vidiš in slišiš no-voj — molči in drži jezik za zobmi, dokler ti jaz morda pozneje ne porečem, da govori, in kako mi govori! Za vse to pa — zanesi se na moje besede — ti dober delež ne odide ne pri meni, še manje pa pri starem Mavrinu!“

„O, saj si mi že pravil; rad ti verjamem! Pa tudi — kar in kakor le hočeš, molčim ti, kakor ta češminjev grm ondi-le. Rajši molčim, kakor pa se beričem dajem v kremplje, da bi me pehali po ječah.“

„Zdaj pa še nekaj,“ pristavi Tiktak. „Ko bi se zgodilo — kar se pa ni bati — da bi jaz prišel v kake stiske v tem čarovnem žrelu grajskem, potem pojdeš ti k našemu mestnemu glavarju Mavrinu sporočit mu to. Nič drugrega.“

„Pojdem, rad in kakor le hočeš; nikar naj te nič ne skrbi!“ obeta in tolaži Petac.

Zdaj v kamniškem zvoniku udari kladivo, nabije enajst. Tiktak ročno zleze na noge, opominjevaje svojega tovariša:

„Če pojdeš, le hitro po koncu! Ura je bila. Pot je navkreber. Četrt še najmanj poteče, predno zri-neva k vrhu. Pod gradom pa ti bode tudi še nekaj pomude.“

Petac polagoma spravlja se kvišku, si srčno prigovarja:

„No le, kar napreziva jo! — Če pride kosmati škrat, ne maram! Kar pomakniva se; toda za kaži-pota bodi pa ti: jaz od te strani nisem prav dobro vajejen steze.“

Spotoma Petac debelo gleda le po temni hosti. Kobalečemu čez neki strmec mu spodrsne po listnatih tleh, da se dobra dva sežnja nazaj poplazi po trebuhu. Prihropevši na vso sapo za urnim Tiktakom

ter hlastaje z rokami pred seboj, kje bi se obdržal ob čem, ubere kažipota za peto, pa povleče še tega sabo navzdol. Nazadnje vendar oba zelo spehana premagata vse ovire in srečno prisopišeta na površno ravnino, nekoliko korakov od gradu.

„Jaz sem se peklenško segrel!“ šepeta Petac sopihaje in si briše pot s čela. „Toda kaj, če je človek malo moker; da bi le vse drugo že bilo pri kraju! — Saj res, ali nisva pozabila tiste korenine, ki praviš, kakšno moč ima v sebi?“

„Stoj, tam pod onim-le bezgom, ki raste na sedem precepov!“ rekši se oddalji Tiktak, odlomi s prvega grma košček mladike ter jo prinese Petacu rekoč:

„Tu je tista korenina. Tam v onem-le tovarišču, kjer je že pred šestnajstimi leti čarovna kuga uganjala svoje uroke z menoj in je tam vsa prst še zdaj dobrih devet črevljev očarana v tla, hranim jaz take reči, da pridobivajo to čudežno moč. Na, le kar vtakni si jo pod jezik! Tako! Zdaj pa, če ves pekel reži va-te, ne more ti do živega, in ti ne more: jaz ti pravim!“

„Kaj res ne? — Aha, saj že res čutim, kako se nekaj preganja po meni. Hudirja, zdaj pa le kar! Le odkaži mi, kje naj jaz maham,“ vprašuje osrčeni Petac.

„Le čakaj!“ veli Tiktak in se ozre v temno graščinsko ozidje pa nekaj opazuje. Ko nikjer ne zaloti ničesar sumljivega, pravi Petacu potihoma:

„Vse dobro. Sezuj se!“

Petac počene, potegne obuvalo z nog in vpraša:

„No, kaj pa zdaj?“

„Zdaj pa — pomni, kaj ti porečem! S to leskovko na dva precepa potegnem ris okoli tebe. Ti stopiš vanj, stojiš zmerom samo na levi, držaje se z desno roko šibe, v sredi vsajene. Ne ganeš se ves čas nikamor in verno molčiš, pa ko bi tudi sam peklenšček režal v te! V tem grem jaz, da kugo zadavim. Tako — veš zdaj?“

„Vem: v risu stati — zmeraj na levi — molčati — peklenšček bo režal v me, potlej Pocne! potlej ti prideš.“

„Prav. Tako mi stori! Vsaka minuta ti lahko nosi rumen zlat. Ni vrag, da bi se potlej ne oženil!“

„Menim da: pretepale se bodo zame, najbolj pa še Pocinka! Pa bom gledal in še dobro premišljeval si, če bo, da bi jemal njo. Pa res — dozdam sem jaz krivokretil za njo, zdaj pa naj ona mene po koncu piše v uho, če hoče, po koncu!“

Tiktak popusti Petaca v risu pa hiti tik tja pod črno ogrado. Tu vrže haljo raz sebe, potipa, če se ga dobro drže nožnice, od pasa viseče mu ob levem stegnu, potem počene in sezuva se mrmra: „Srčnost velja! Če se posreči, Petac, ta priprosta prismoda mi priča, ako bi le kazalo; Mavrin, oni bogati poglavar, me založi s srebrom, in zlodej ni, da bi še potem moral slepareč neumni ljud živeti ob suhi skorji, ko mi Eražem obira piščeta!“

Potem se vskloni in začne tipati po zidu, dokler očuti bršljanovo trto, vijočo se navzgor ob ogradi, krepko zacepaje stoterne koreninice v razprezani omet. Oprijemši se najdebelejše trte, spleza do vrha kakor maček, pa zajaše ogradin greben. Oddehovaje si počaka in posluša. Vse tiho, kakor mrtvo. V Kamniku bije polnoči.

Tiktak se na pet dobrih preteg naglo približa močni veji, katero kostanjevo drevo sem naslanja. Te se poprime in ravno zravna še po koncu, ko nenkrat Petac doli pod njim milo zajavka:

„Tiktak, slišiš Tiktak!“

„Kaj ti je, kuga?“ — zahršči ta zamolklo dol na-nj.

„Ov, ov, izgubil sem korenino, tisto korenino! Delala mi je toliko slin, pa sem jo ž njimi vred pljunil iz ust, pa ne vem kam. Ne najdem je več! Stopi dol, stopi; daj mi brž drugo! Ti ne veš, oj peklenšček —“

„Greš, budalo priprosto! Ne hodi mi semkaj! Nihče ti nič ne more v risu, jaz rečem!“ hudi se na-nj Tiktak.

Petac hiti nazaj iskat rešnega kroga, a zdaj še tega ne najde. Pade na kolena, kobaca po vseh štirih in tipa in tipa, pa nič ne otipa. Preverjen, da so mu duhovi zdaj umaknili tudi še tisto edino pribežališče, trepeti na vsem životu, obliva ga mrzel pot, in ravno že v drugič hoče nazaj po Tiktaka, ko

poma zadene ob leskovko. Hitroma se zravnavši ob nji obstoji na levi, trpeč polno stisk na duši in na telesu. Prebridko stanje se mu hujša z vsakim trenutkom. Prenategnena leva stran mu otrpnuje, in mravlje mu rojijo po nji. Če pogleda po temi okrog sebe, dozdeva se mu, da ognjene strele švigajo okoli njega: če zamiži, da mu sam škrat kreše utrinke pod nos. In v ušesih mu cvili in brenči, pa vrti se mu v glavi, da že prav nikakor drugače ne misli, kakor da že precejšna kopica peklenskih pošasti reži in preži vanj, pred katerimi ga varuje samo še ris in leskova šiba.

Medtem je bil Tiktak, pazljiv na sleherno gibanje v svoji bližnji okolici, polagoma zlezel na kostanjevo vejo ter potihoma priplazil se na drugo tja do graščinske stene pod Idinim oknom.

Ko se tukaj v drugo prepriča, da je povsod vse mirno, izdere bodalo iz nožnice in kakor za poskušnjo trene ž njim po priročnih mladikah, ki z lahka cepijo na tla. Na to prime za oklep pri oknu pa iztegovaje vrat gleda v stanico.

Notri je črna tema, in vse mirno. Tiktakovo mačje oko vkljub temu razloči svetlo belino, pač postelj graščakove hčere. Zlahka pritisne na stekla, ki se odmaknejo. Tiktak nastavi tanko uho: dobro čuje lahno sopenje. Satanski smeh mu nakremži obraz. Kakor senca z drevesa zmakne na okno, odtod tiho v spalnico.

VIII.

Proti večeru, še predno sta se bila Tiktak in Petac napotila proti Karneku, je sedel v gradu Trebuščak v družbi svojega milega prijatelja patra Lazara in hčere Ide obhajaje svoj šestdeseti god. Iz dragocenih posod jim diše okusna jedila in blišči se dobrodejno vince. Priletni godovnjak, kar nič se še nadeja, kako se do malega jasni obzor njegove pozemske sreče že gromonosno oblači od vseh strani, je ves vesel današnjega dne. Razen svoje rajne žene, katere se pri tej priliki posebno živo spominja, je mladi Mavrin edini, katerega ta mala družbica v tem trenutju živeje pogreša, ker je bil včeraj zagotovo napovedal svoj zgodnji prihod, pa vendar še izostaja na pozni večer. Zlasti Ida postaja čedalje nemirnejša in skrbnejša zavaljo svojega ljubitelja, boječ se že celo, da je utegnili morda kaj hudega se mu pripetiti. — Ravno že hoče potožiti to svojo skrb, ko strežaj pride oznanit prihajajočega Kocijana, ki brž potem sam vstopi.

Ali kako se vsi zavzemo v prvem trenutju, videč hudo skrb, globoko vpisano v njegov resni obraz! Še le, ko njegove oči srečajo vprašujoče Idine in mu moža pozdravlja pa vabeč ga prožita roki, razvedri se mu čelo in prisije mu zadovoljna radost na lice, kakor solnce izza temnih oblakov.

Na Trebuščakova hlastna povpraševanja: kje vendar se je mudil toliko časa ter kakšnih nemilih

novic jim hoče sporočiti, odgovarja Kocijan vidoma olajševaje si srce rekoč:

„Nekdo, (po imenu izdajati lastnega očeta ne more,) ki vam zavida vaše blagostanje, oviral me je do te ure; ali, bodi Bogu hvala! mila gospodična je še zdrava — prišel nisem prepozno!“ Pri teh besedah se sočutno ozre po Idi, ki je zelo radovedno in s strahom pričakovala, kaj hudega pač bode povedal nje ljubljeneec.

„A razloži nam, ljubi prijatelj!“ prosi pater Lazar, „kako gorje je, ki nam žuga?“

Kocijan na kratko razjasni, kako je bil snoči prestregel Tiktakovo zakletev Idi na smrt; razodene, zakaj meni, da grdi morilec namerava svoj črni naklep izvršiti po zračni poti preko ograde, potem pa pristavi:

„Zato velja, da nemudoma daste prestreči tega krvoločnega hudodelnika ter tako nenevarnega storite za vselej.“

Brž potem odidejo trije oboroženi čuvaji prežat v Idino spalnico.

„A ti moj Bog!“ čudi se Trebuščak, „kako, da tisti hudobni človek mojemu dobremu otroku streže po življenju? Kako to? Saj moja Ida vendar pod milim Bogom nikomur ne prizadeva prav ničesar žalega!“

„Jaz bi se ne upal izpregovoriti,“ pravi na to Kocijan, „kake strašne hudobije je ravno tisti človek obdolžil vašo nedolžno hčer, ne upal bi se — ali

grozna nevarnost, ki preti, ta me sili, ta mi dela dolžnost, da vam hočem in moram biti odkritosrčen v vsem.“

Na to Kocijan razodene, kako je pred malo časa v Kamniku počil glas, da je Ida čarovnica, kako da mnogo Kamničanov kar slepo jemlje tako nesramno obrekovanje za resnico in se zatorej zgraža, pa da je vsega tega kriv brez dvoma le hudobni Tiktak.

Ida, kateri so že dalje časa bridkostne solze igrale v očeh, zakrije pri tem mladeničevem razodetju z obema rokama obraz in začne glasno ihteti. Da je prišla na tak glas, to ji z neznano bolečino navdaja nedolžno srce.

„Le utolaži se, dragica nedolžna! Saj Bog ti je priča in mi, da ti niti z mislijo nikomur najmanj žallega ne prizadevaš,“ tolaži jo pater Lazar, odjemaje jej ročice raz lic.

„Da, mila gospodična! le mirni bodite in brez vse, vse skrbi! On naj trpi, on, ki se je drznil tako smrtno žaliti vas, in po vas blazega pa drazega vam očeta, kakor tudi vse nas, vaše prijatelje, ki smo prepričani o vaši čistosti in o blagodušnosti vse vaše plemenite sorodovine.“

In Ida, posnemaje iz teh Kocijanovih besedi, da mu njegovo tolikokrat zagotavljano pa tolikanj drago jej spoštovanje do nje res še ni izginilo iz srca, jame se vse bolj in bolj pomirovati pa s hvaležnimi pogledi pričati mu, kako močno je zadovoljna ž njim. Kocijan, zavzemši potem prostor pri mali

družbici poleg Ide, natanko pripoveduje vse, karkoli in kakor je kdaj čul črniti Ido ter kako neskončno srečnega se pač čuti, da je utegnil grozno, Idi žugajoče gorje odvrniti od Trebuščakove hiše.

V tem je bila polnoč. Kmalu na to vstopi v gostilno dvorano čuvaj, poročajoč:

„Imamo ga zasačenega! Pazno je bil prilezel skozi okno do postelje in — kjer se mu je zdelo, da bije gospodične srce, tja je porinil, glejte, le-to ostro bodalo, ob enem pa tudi težko padel pred-se na ležišče, da bi s svojim prokletim životom zadušil morda kak bolesteni vzklik. A tedaj mi vsi trije izpod postelje po njem, k tlom ž njim in okove mu na roke in noge. Pošast vam je velika, koščena in grda, kot sama hudoba iz pekla. Hlastal je okrog sebe in rjul je, tulil, kakor črni volk — a zdaj je ustraховan in ukroten! — Ali vam ga pripeljemo pred oči, ali — kaj zapoveste?“

„Ne, moje oči ne žele videti take divje zveri? Vrzite ga v podzemsko temnico, naj se mi tam notri pokori do smrti!“ ukaže graščak.

Poročevalec odide. Trebuščak pa se obrne proti Kocijanu in objemaje ga zelo ginjen pravi:

„Ti pa, moj blagi, moj dragi prijatelj! kaj sem tebi dolžan? O, govori: s čim naj ti poplačam to delo? Vse svoje premoženje — rad ti ga dam, rad ti ga dam!“

Kocijanu neskončna radost zaigra na obrazu. Od zgolj sreče ne ve, kaj bi govoril, pa reče:

„O kaj-li mi hočete dajati? Kaj nisem bil dolžan odvrniti toliko strašno nevarnost? Kaj nisem iz celega srca rad storil tega?“

„In vendar,“ ugovarja Trebuščak, „tvoja zasluga je nepoplačljiva. Zdaj vidimo vsi, da le tvoja nocojšnja pot do nas je Ido rešila gotove smrti! Kaj bi jaz počel brez Ide? Kako bi jaz preživel tolikanj drago mi dete? In gladeč ji rumene lase raz gladkega čela pravi Kocijanu:

„Da, da, moj dragi prijatelj! le govori: kaj naj ti storim, da vsaj nekoliko povrnem svoj nepoplačljivi dolg. Glej, kar le morem, kar je tebi drazega — vse, vse sem iz celega srca rad pripravljen storiti za te!“

„O,“ vzklikne Kocijan po malem premisleku, „da si smem le še v prihodnje v svesti biti vašega in vaše ljube hčerke tolikanj drazega mi prijateljstva, poplačan sem in bodem dovolj — najbolj!“

„Najine prijaznosti ti želiš, blagi mladenič?“ vzklikne Trebuščak ginjen. „O, pa to že imaš, imaš jo v popolni meri, odkar se poznamo: o tem si lahko prepričan! In glej,“ pristavi s povzdignenim glasom in prime Ido za roko, „jaz se prav nadejam, da moja ljuba hči čuti do tebe in goji tudi že več kakor zgolj samo prijateljstvo, in to po pravici! Že dvakrat si jej bil v skrajni nevarnosti mili varuh! Nocoj si jej očitno otel drago, drago mlado življenje! Zato — kaj ji hočem družega varha iskati? Kaj se jej more najti kje le en zaslužnejši spoštovalec, meni povoljnejši,

njej dražji in bolje pri sreči? Ida, sama govori, odkritosrčno, naravnost! Jaz ti le blago srečo želim!“

„Dragi moj oče! Kar so vaše želje, kako ne bi bile tudi moje!“ zagotavlja dekle sramežljivo rudé in povešaje obraz ter gorko oklepaje se roditeljeve roke.

„Povej — ti ljubiš Kocijana?“

Ida povzdigne obraz, pogleda z vsem otroškim zaupanjem očetu v oči, ozre se potem hrepeneč v Kocijana pa globoko in gorko čuteno pravi:

„Da, ljubim ga! Sam ve, da ga ljubim; saj ga moram ljubiti!“

„Da, da, ljuba moja! ti moraš, da, moraš ljubiti tega našega, drazega prijatelja!“

Po teh besedah prime njo in njega za roko, pa gledaje mladeniču v obraz, od zgolj radosti in nenadne sreče žareči, reče:

„Če more moja hči osrečevati tebe, ki si jej izkazal neizmerno dobroto — ohranil in podaljšal življenje, če to more —“

„O!“ vzklikne Kocijan, ne da bi čakal graščakovega izgovora, in jasna sreča mu sije z obraza, „o, ni je pod rumenim solncem stvari, ki bi meni dražja bila pa delala me srečnejšega, ko ljubezen Idina! Ali kako bi se drznil jaz —“

Trebuščak, ki je na hip uganil, kak premislek pač teži mladeniča, položi brž njeno roko v njegovo rekoč:

„Srce plemenito je vredneje, je bolje od plemenitega rodu. Zato, Kocijan — ti bodi moj zet, moj naslednik, Ida je tvoja!“

Pater Lazar pobožno povzdigne roke in Boga prosi blagoslova za presrečna mlada zaročenca, ki od sladke sreče, ki ju je tako nenadoma zadela, kar ne vesta, kako bi živeje in gorkeje zahvaljevala se sivemu očetu.

Družba potem še precej časa skupaj ostane na Karneku, veselo in zadovoljno. Na Kocijanovo opominjevanje, da graščakovi družini tudi še posehmal nevarnost žuga po zlih, zavidljivih ljudeh, sklene Trebuščak kmalu obhajati Idino možitev še na Karneku, na ti stari dedini njegovih slavnih pradedov, potem pa nemudoma preseliti se v kako drugo graščino. To je popolnoma po volji tudi Kocijanu in Lazaru, ki mu rada obljubita, da hočeta kamorkoli ž njim in v zvesti prijaznosti do njega ne zapustiti ga nikdar več.

IX.

Nekaj dni potem, kar so se tako resne stvari godile na Karneku, je korakal Eražem Mavrin srdito po sobi gori in doli. Kedarkoli pogleda skozi okno, skozi katero se je ravno videlo na grad, vselej zaškrta z zobmi in zamolklo zakolne. Ker ni namreč še dozdej ne duha ne sluha po Tiktaku, ne more nič več dvomiti, da se je tam gori v Karneku njegov pobratim ujel v past. In zategadelj ravno premišlja,

po kateri drugi poti bi zdaj dosegel svoje črne namene proti Trebuščakovi družini.

V tem vstopi pri njem mlad človek z zvežnjem v roci in tresoč se na vsem životu, kakor božjasten. To je Petac, katerega je tista ponočna hoja na Karnek navdala s toliko grozo in strahom, da mu je jezik otrpnil in krč zašel v ude. Ko je namreč trpeč v risu pod ogrado čul Tiktaka zarjoveti, zazdelo se mu je, da hudobni duh voha tudi že njega po plečih, in — rinil je iz obrisanega kroga ven in navzdol, da je šlo po petah in glavi, kakor in kamor je samo bolje in raje hotelo. Druzega jutra se ves razcapan komaj privleče domov in potem onemogel in bolan preleži do včeraj. Danes še le je mogel iti svojega izgubljenega pokrivala iskat na goro; pa poleg tega je našel tudi še nekoli Tiktakove obleke: obuvalo in haljo. To ga je tudi spomnilo na njegovo naročilo. In povezavši vse skupaj v culo, se napoti k Mavrinu, češ naj mu tovariševa zapuščina priča, kar mu njegov zaletavi jezik ne bo mogel dopovedati.

Molče razvozla culo na tleh pred glavarjem, izvleče iz nje in vzdigovaje kvišku pojecljava Tiktakovo ime.

„Kje je Tiktak? Kje?“ povprašuje živo Mavrin, ki ga je brž razumel.

Petac pokaže skozi okno proti Karneku in zaječi.

„Kaj se je zgodilo ž njim?“

Petac zmaje z ramami in spet zaječi.

Mavrin ga poplača z zlatom in mu namigne, naj odide.

Dve nedelji pozneje na noč je jug podil črne oblake preko obnebja. Zdaj pa zdaj se je okresal kak krvav blisk in razsvetlil trdo temo, in časih je zamolklo zagrmelo nad Karnekom. Kamničanje so pozaprli veže pred žugajočo nevihto. Nobenega ni več zunaj, le Erazem Mavrin, trdo zadelan v plašč, hiti po velikih ulicah naravnost proti črnemu Joštu pod goro. Na umu ima, da si nocoj ohladi že dolgo gojeni srd nad Karnečani ter obenem maščuje svojega tam gori ponesrečenega privrženca, Tiktaka. Izmed veliko kamniških, Karnečanom zakletih sovražnikov si je namreč zlahka skrivaj pridobil peščico najstrastnejših za-se in svoje namere. Nocoj se hoče v tamošnji zakotni krčmi z zarotniki posvetovati o zagatnem podjetju.

O Mavrinovem prihodu že vsi sede okoli mize in si natakajo iz skupnega vrča.

„Ste nekaj mokri, gospod glavar!“ nagovori ga prvi, videč njegovo obleko okapljano.

„Hm, izza juga se žene črn oblak, iznad Grintovca podi ga burja, in onkraj Karneka ti vse križem leti in vre in kreše utrinke, da je groza! Boste videli, možje, to bo še prokleti ples nocoj!“ prorokuje glavar zavzemaje prostor med njimi.

„Bo, bo,“ priteza mu sosed, kimaje z glavo. „Davi so gobe pognale iz gnojišča, ves dan se ribja

žival že narobe preobrača v vodi pa meče kvišku, in plivek že tretji dan poganja iz kadi.“

„Hm, časih sem se tudi jaz zanašal na taka znamenja, ali danes ta dan — čemu pa bi človek še verjel kaj? Niti za dež še ni podobe, pa ti prihruje že toča! Brez skrbi ne zadremujem le ene noči, kar se je ta hudičeva spaka ozelenila na Karneku!“ srdi se tretji.

„To je, vse nam pojde pod nič, če navskriž držimo roke!“ meni sivobradat meščan poleg desne. „Glejte, snoči vam pridem v hlev, pa vidim prelaznico, lepo živinče domače prireje, kako steguje vrat po stelji. Pristopim, ogledam jo in otipam. Koža zgrbljena po rebrih — ovčič ni! Mrzla ušesa, suhe nosnice: žabica, nič družega! Puščam na ušesih, na repu — časih je to pomagalo. Ali dandanašnji — stori kar češ: zdravi, moli, dajaj za maše in kolni — vse je zastonj! Ni je pomoči več zoper nobeno bolezen, zoper nobeno nadlogo! Goved — opolnoči se je iztegnila.“

„Glejte besa! Kako pa pri meni?“ zahršči majhen možek, jezno stopivši na noge. „Onega tedna še imel sem zareje poln svinjak. Obe plemeni sta bili vrgli enega dne. Ena dvanajst lepih, lepo zraščenih prascev, dolzega života, dolzih ušes, dolzih repov; ena pa osem tudi postavnih in zdravih, deveti pa — čuda božja, nu, svinjska prikazen! Imel je šest nog, dva rilca, pa vendar ni hodil ne cvilil. Skaza svinjska — kaj bi ž njo? Primem ga za zadnji nogi pa treščim

ob korito, da pri priči pogine. Moja se huduje nad mano, češ, naj bi bil tudi spak živel onemu na čast, kdor je hotel imeti takega — jaz se jej smejem. Ali brž še tisti večer — kaj menite? Ona z osmerimi požre jih že sedem, osmega jej komaj polovico iztrgam iz rilca. In oni dvanajsteri — do danes so zapored pocepali, kakor ščurki, kadar se čemerike najedo. Nu, pa recite: kdo je kriv, da nobena žival ne ostane v svinjaku?“

„Kdo pa tega, da se moje tele ne da pridajiti? Da poprej krotko kravčè otresa in breca, kakor bi silil ježa pod njo, ne pa teleta? Kdo? Ej, dobro vemo. Ta-le gori-le, čarovnica prokleta!“ roti se onega sosed, kazaje s palcem proti Karneku, potem pa posadi zviškoma izprazneno posodo na mizo, da se razspe v drobne črepinje.

„Le počasi, možje!“ opominja glavar. „Saj vsi le predobro vemo, kje nas žulji črevelj! Karnek, to proketo gnezdišče in vališče tuje, navratne zalege — to je naše gorje! Toda samo besede nam ne izdado nič; gori moramo po njih, po njih!“

„Moramo, nad-nje!“ kriče zarotniki vse križem.

Še se hrup ne poleže, kar rdeč blisk seže skozi okno ter razsvetli vse v pivnici, in trdo zagrmí, da se zemlja potresa. Ob enem tudi že nastane neznan polom, z vsakim trenotkom huje drdraje, dokler se vsem zarotnikom nenadoma zaguglje krčma in zaječi v tla, in se mernik debela skala, hipoma porušivši ogrodje in strop s hruščem in strašnim polomom

pogrezne v hišo sredi med nje. Nekoliko ledenih, nenavadno debelih zrn cepne skozi narejeno lino za njo.

Zarotniki, planivši pokoncu, se strahoma pogledujejo. Vsi, kakor okameneli, strme.

Krčmarica trešči z vrati v pivnico in lomeč roke vpije:

„Sladko ime, nazarensko ime Ježeš, Marija in sveti Jošt! Saj ti pravim, ti dedec! Ongavil in onegal boš toliko časa, da se ti Bergantova gora povezne na mrho! Boš, boš! pravim ti, pa ti še prečem!“

Ko Jošt potem zvali nepovabljenega, kamenitega gosta ven pod kap in krčmarica po stari šegi prežene hudo uro, zavzemo zopet oživeli gostje prostore okoli omizja.

„Ste li videli čarovnega vraga!“ spregovori prvi glavar. „Kakor da nas je čula! Toda to nas ne straši! Hej možje! —“

Vrata se odpro in noter stopi čudna, neznana človeška prikazen. Mršavo lice je blede in upadlo, steklene oči globoko vdrte pod čelo, razoglava, bosa, samo v srajci in v hlačah.

Zarotniki v drugič strme, kakor okameneli. Nobeden drugače ne misli, da imajo pred seboj tistega iz spodnjega kraja.

„Možje, meščani, nikar se ne bojte!“ spregovori hripava prikazen.

Zarotniki se zganejo; ne zine nobeden.

„Vem, verjamem, da več ne morete spoznati — Tiktaka! Tako gospodar na Karneku počenja s poštenimi ljudmi!“

„Gorje! Ali je mogoče — ti, Tiktak?“ začudi se glavar Mavrin, hiteč sezati mu v roke, v tem, ko se vsi pričujoči čudom čudijo.

„Resnično, ti si, ti nesrečni Tiktak! Ali govori, govori nam, kaj strašnega se je godilo s teboj!“ povprašuje Mavrin.

Tiktak radovedno ogleduje nepričakovano društvo in začne:

„Da, povem vam vse. Glejte, ta, tam gori-le, Trebuščak je kar z lepa, meni nič, tebi nič dal prestreči me in vreči v podzemsko, grajsko temnico nekaj sežnjev v tla. Koliko časa sem že prebil v tistem prokletem, okuženem žrelu — ne vem; vem pa, kako je notri! Kamor roka seže ali noga, povsod groblje človeških kosti in črepin! Nihče ne sešteje, koliko poštenih ljudi je kar na tihoma že požrl tisti grajski goltanec. Pa tudi jaz, uživaje samo tisto smrdljivo mlako, ki se mi je menda vsaki dan po motvozi od zgoraj spuščala v temnico, bil bi že skoraj omagal in poginil, da ni pišla druga, ki je prekrižala graščakove nakane z menoj. Poprej-le namreč, ravno sem se bil že ulegel zadremat na vse čase, zbobni vsa tista pečevnata votlina okrog mene in se potrese, da ono človeško ogrodje priskakuje od tal in se križem prekucava. Jaz rinem po koncu, kar, v tistem

hipu zadrda v drugo, skalovita stena se odvali pred menoj in skozi narejeno razpoko me hladen veter opiše in obenem bliskov žarek razsvetli vso mojo grozno kotlino. Srečna nada me izpodbode. Zlezem po vseh štirih kobacaje v razpoko, lezem naprej, prilezem do stopnic navkreber in navkreber po rabljenem rovu in, kaj menite? — pririjem na grajsko dvorišče. Malo premišlujem — hitro se potopim nazaj noter in tavaje po istem rovu navzdol proderem ne dolgo potem — saj vam je znano — pod „suhim robom“ na zrak.“

„Ali ste čuli, možje?“ poprime Mavrin po ti Tiktakovi pripovedi.

Zarotniki le zamolklo mrmraje kimajo z glavami. Govoriti nobeden ne more, tako je mrzla groza prevzela vse.

„In glejte,“ povdari Mavrin, „kakor je ta, katerega je Trebušček hotel uničiti le zato, ker je vešča glava, da take nobene, razgrnil in razodel njegovo čarovno zalego, tako je brez dvoma tudi že marsikateri drugi naših meščanov trpěl tam gori pa tudi našel že bridki konec.“

Take glavarjeve paleče besede podkurijo zarotnike, da so vsi kar žerjavica in ogenj nad Karnečane. Vsi so takoj nocoj pripravljeni iti nadnje, zlasti, ker posehmal več ne trebajo posvetovati se in ugihati, kako priti v sicer nepristopni grad. Tiktak namreč jih hoče sam peljati tja gori po poti, ki se

je nocoj sama tako povoljno naredila in ugladila skozi odprši se rov v grajsko osrčje.

Dobro uro pozneje si tedaj vsak zarotnik skrivaj pridruži še po enega ali dva zaupna privrženca, in brž potem se precejšna, temna druhal oboroženih maščevalcev tihotapsko napoti po Bergantovi gori naravnost proti Karneku.

X.

Kar je Kocijan po tako nenavadnih naključjih došel do svoje, nepričakovane, zorne sreče, do zaroke s Trebuščakovo hčerjo, živel je jako nemirno, v vednem upu in strahu boreč se sam s seboj. Hudo ga je bolela v srce zavest, da je njegov oče zaklet sovražnik njemu najdražjih oseb. To je tem huje bolelo Kocijana, ker je zelo ljubil svojega očeta in dobro čutil, koliko bridke nevolje in muke jim on prizadeva, kar so bili po Tiktaku zvedeli o njegovi skrivnosti, ko pa pustiti ljubljene neveste Ide vendar ne more in nikdar ne more: to čuti! Ta očetova, tiho preteča nevolja mu dan in noč kakor težek kamen leži na srcu ter ga navdaja s hudo skrbjo, kaj bo. Za trdno v svesti si je namreč, da bo njegov oče napel vse skrajne sile, zaprečiti mu zvezo, katero on namerava za vselej skleniti s Trebuščakovo hčerjo. In, kakor tudi ugiba in preudarja, kako bi začel, da bi očetu manj jeze in žalosti prizadel, sam sebi pa vendar popolnoma ustregel, ne najde nobene poti

blažje: ker cilj njegovih vernih želja mu je in ostane nepremakljiv.

V teh stiskah mu čas toliko hitreje poteka, in zazori dan, za kateri je Trebuščak odločil hčerino poroko ter dal pripraviti vse, kar treba, da se on sam v mali družbi svojih najdražjih, obhajaje ženitovanje, še enkrat vedro veseli, potem pa priljubljenemu Karneku in svojim najbližjim, izneverjenim sosedom da slovo za vselej.

S težkim srcem, kakor še nikoli v življenju, je hodil Kocijan poročnega dne gori in doli po sobi v očetovi hiši. — Danes mu velja, danes hoče, da pač za zmeraj zapusti te mile prostore, v katerih je preigral svoja otroška leta, presanjal mladeniško ljubezen in prejemal toliko dobrot zlasti od svojega očeta, kateremu hoče ravnokar in skrivaj uiti.

V teh težečih ga mislih nasloni se na okno, s katerega pogled seza do Karneka. Tu mu pri srcu postaja vedno tesneje, vedno bridkeje, in že mu prihaja tudi celo misel, da bi se očetu razodel ter prosil ga milostljivega usmiljenja in dovoljenja; ali ravno tako naglo živo sprevidi, da bi mu taka smela poskušnja bila popolnoma brezvspešna. Že ga prešine volja, da se Idi odpove; ali ozrši se proti Karneku, hipoma čuti, da mu je to nemogoče. Kocijan stori toliko trdnejši sklep.

V tem se je za nastajajoče hude ure tem hitreje pomračilo. Kamničanje so pozapirali vrata, po

ulicah je veter vihral s prahom in vlegala se tema. Kmalu ni nikogar več zunaj varujočega ostrešja.

Kocijan ravno hoče od okna, ko se nenadoma odpro vrata pod njim in venkaj stopi njegov oče. Sin brž sodi, da ta pozna očetova hoja velja čemu posebnemu, da ga torej tudi skoraj ne bode nazaj. In to mu tudi prežene skrb, ki ga je ves čas do zdaj še težila, skrb namreč, kako bode neopažen od očeta odhajal nocoj.

Kakor hitro mu tedaj oče izpred oči zgine v temi, odmakne se od okna in pripravi za odhod. Še enkrat ozrši se po svoji mili sobi, vošči jej poglasno „z Bogom,“ da tožno odjekne, potem pa hiti ven, najprvo poklicat še patra Lazara, potlej pa ž njim napotit se proti Karneku, da ga poroči še to noč.

Ob tem času je bilo v gradu precej živahnega gibanja. Vse družinstvo, srčno veseleč se nocojšnje slovesnosti, je bilo že pripravilo spodobno postrežbo prihajajočima gostoma in ju zdaj že težko pričakovalo. Trebušček sam je pohajal po zalo okrašeni svatbeni dvorani, srčno zadovoljen, da je čakal dan, ko bo svoje ljubljene hčere prihodnjo srečo in blagor izročil zanesljivim rokam nadepolnega in čislanega mladeniča. Le grajska kapelica je podajala miren, ganljiv prizor. Pred žarko razsvitljenim, z nežnimi cvetkami okrašenim altarjem je mlada nevesta v snežnobelem, svatovskem odelu klečala in v tihi molitvi prosila blagoslova za resni, bližajoči se trenotek.

Kar se v tem splošnem pričakovanju razlegne neznan, pritlikavčev krik po vsem gradu, in brž na to nastane strašen hrup po vsem notranjem prostoru.

Ida plahoma zapustivši svetišče, pa k družinstvu hiteč po hodniku vidi, kako preko razsvitljenega dvorišča neznana druhal temnih, v črne halje zagrnjenih prikazni z divjim vikom in krikom vse križem vret z zvenečim orožjem v pesteh klesti in seka po vsem, kar živega prihaja pod roke. Idi se noge pošibe od groze in strahu, ko jej Trebuščak smrtno splašen prihiti nasproti pa oklenivši se je z rokami, vzklika:

„Ida, Ida! — Tuj neznan sovražnik v gradu — čuvaji že pobiti — — beživa, beživa se skrit!“

Ali predno še se obrneta kam, dohite ju pridrli tolovaji, razločijo, očeta potolčejo k tlom, z Ido pa drveč se po stopnicah doli kriče:

„Čarovnica, čarovnica! Tu je prokleta čarovnica!“

Na dvorišču, kjer je večina graščinskega družinstva, hoteča varovati svojega čislanega gospodarja in njegovega drazega otroka, že našla konec ležeč v krvnih mlakah po tleh, privre ostala krvoločna druhal skup, popade Ido in za lase vlekoč omedlelo nežno žrtev za seboj rjove:

„Na grmado, na grmado s čarovnico!“

Pri vratih se pritlikavec Pomèk, skočivši iz zakotja in bridko ječeč ovije nesrečni v krilo; ali razbojna roka pobije ga mahom na zemljo, da pri

tisti priči mrtev obleži. Na to se vsa druhal skozi vrata zgnete na prosto, potem pa po zapadni strani Bergantove gore drvi navzdol.

Nekoliko pozneje mladi ženin Mavrin Kocijan in pater Lazar prispeta po drugi, izhodni plati gore proti Karneku. Kar začujeta strašen človeški hrup in zagledata žareč svit, ki z nasprotne strani rdeče poobseva grad.

Kocijan, misleč, da gori, popusti Lazara pa na okoli hiti poleg ograde tja do skrajnega robu, pod katerim zeva grozni prepad. Ozrši se doli od strahu ostrmi.

Okoli nakupičene hoste, izpod katere se debel dim vali in semtertja tudi že švigajo rdeči zublji, razloči roj neznanih ljudij, kako vriščeč vse križem vro.

Kaj je to?

V brezdnu se vzdigne divji hrup, iz katerega Kocijan dobro razloči le hrščeče krike:

„Prokleta čarovnica!“

Najstrašnejša slutnja bridko vreže mladeniča v srce. Nagnivši se naprej z očmi skuša prodreti mrak, da bi se prepričal.

V istem trenotju ogenj siloma pribode iz kupa, in velik, žareč plamen se hipoma lizaje ovije okoli z veje na grmado viseče ženske v beli obleki.

„Kocijan!“ čuje se iz brezdna nežen, bridko bolesten krik izmed divjega hrupa.

„To je Ida, moja nevesta! — o večni Bog!“
vzklikne Kocijan in se iztegne naprej, ko mu ravno
za hrbet prišedši pater Lazar hoče položiti roko na
ramo, pa — že ga ni več! Odkrehnil se mu je bil
rob pod nogo — zvrnil se je v grozno globočino.

Osameli pater v tihi molitvi povzdigne oči proti
nebesom. Ozrši se v prepad vidi dve trupli na grmadi.

Siv, star pastir, ki pod današnjim Starim gra-
dom pase ovčjo čredo, kaže obiskovalcu razvaline
sivo, ploščato peč pa pravi:

Tu na grmadi so včasih zažigali coprnice:

Zadnja je bila Ida, — Trebuščakova hči.

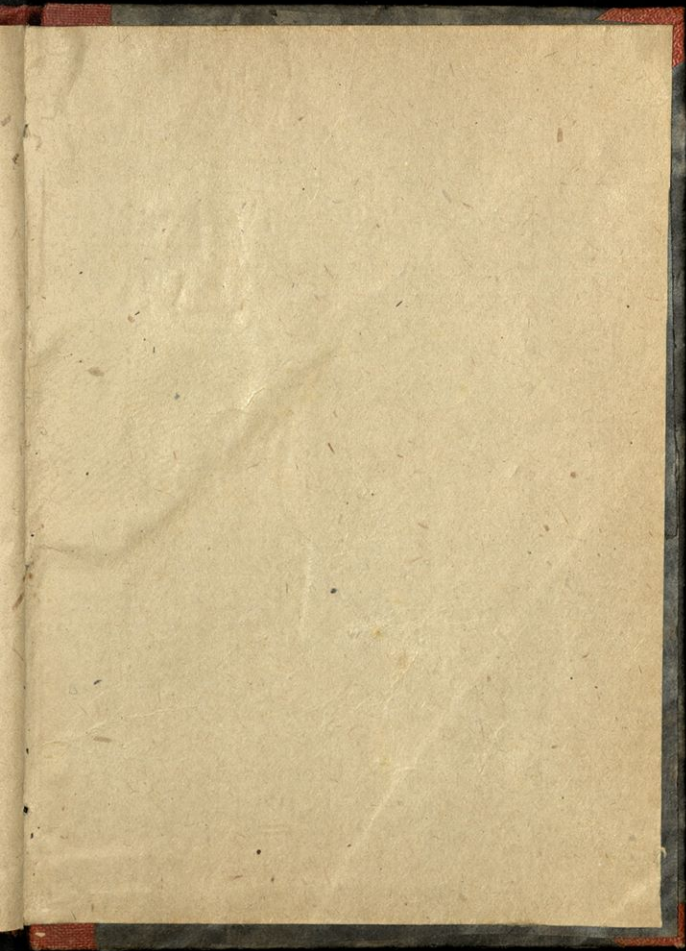

NARODNA IN UNIVERZITETNA
KNJIŽNICA

COBISS

00000324300

NARODNA IN UNIVERZITETNA KNJIŽNICA

0 601 066

COBISS